

પવિત્રતાનો પ્રતાપ.

[illegible]

1947-48-49-50-51-52-53-54-55-56-57-58-59-60-61-62-63-64-65-66-67-68-69-70-71-72-73-74-75-76-77-78-79-80-81-82-83-84-85-86-87-88-89-90-91-92-93-94-95-96-97-98-99-100-101-102-103-104-105-106-107-108-109-110-111-112-113-114-115-116-117-118-119-120-121-122-123-124-125-126-127-128-129-130-131-132-133-134-135-136-137-138-139-140-141-142-143-144-145-146-147-148-149-150-151-152-153-154-155-156-157-158-159-160-161-162-163-164-165-166-167-168-169-170-171-172-173-174-175-176-177-178-179-180-181-182-183-184-185-186-187-188-189-190-191-192-193-194-195-196-197-198-199-200-201-202-203-204-205-206-207-208-209-210-211-212-213-214-215-216-217-218-219-220-221-222-223-224-225-226-227-228-229-230-231-232-233-234-235-236-237-238-239-240-241-242-243-244-245-246-247-248-249-250-251-252-253-254-255-256-257-258-259-260-261-262-263-264-265-266-267-268-269-270-271-272-273-274-275-276-277-278-279-280-281-282-283-284-285-286-287-288-289-290-291-292-293-294-295-296-297-298-299-300-301-302-303-304-305-306-307-308-309-310-311-312-313-314-315-316-317-318-319-320-321-322-323-324-325-326-327-328-329-330-331-332-333-334-335-336-337-338-339-340-341-342-343-344-345-346-347-348-349-350-351-352-353-354-355-356-357-358-359-360-361-362-363-364-365-366-367-368-369-370-371-372-373-374-375-376-377-378-379-380-381-382-383-384-385-386-387-388-389-390-391-392-393-394-395-396-397-398-399-400-401-402-403-404-405-406-407-408-409-410-411-412-413-414-415-416-417-418-419-420-421-422-423-424-425-426-427-428-429-430-431-432-433-434-435-436-437-438-439-440-441-442-443-444-445-446-447-448-449-450-451-452-453-454-455-456-457-458-459-460-461-462-463-464-465-466-467-468-469-470-471-472-473-474-475-476-477-478-479-480-481-482-483-484-485-486-487-488-489-490-491-492-493-494-495-496-497-498-499-500-501-502-503-504-505-506-507-508-509-510-511-512-513-514-515-516-517-518-519-520-521-522-523-524-525-526-527-528-529-530-531-532-533-534-535-536-537-538-539-540-541-542-543-544-545-546-547-548-549-550-551-552-553-554-555-556-557-558-559-560-561-562-563-564-565-566-567-568-569-570-571-572-573-574-575-576-577-578-579-580-581-582-583-584-585-586-587-588-589-590-591-592-593-594-595-596-597-598-599-600-601-602-603-604-605-606-607-608-609-610-611-612-613-614-615-616-617-618-619-620-621-622-623-624-625-626-627-628-629-630-631-632-633-634-635-636-637-638-639-640-641-642-643-644-645-646-647-648-649-650-651-652-653-654-655-656-657-658-659-660-661-662-663-664-665-666-667-668-669-670-671-672-673-674-675-676-677-678-679-680-681-682-683-684-685-686-687-688-689-690-691-692-693-694-695-696-697-698-699-700-701-702-703-704-705-706-707-708-709-710-711-712-713-714-715-716-717-718-719-720-721-722-723-724-725-726-727-728-729-730-731-732-733-734-735-736-737-738-739-740-741-742-743-744-745-746-747-748-749-750-751-752-753-754-755-756-757-758-759-760-761-762-763-764-765-766-767-768-769-770-771-772-773-774-775-776-777-778-779-780-781-782-783-784-785-786-787-788-789-790-791-792-793-794-795-796-797-798-799-800-801-802-803-804-805-806-807-808-809-810-811-812-813-814-815-816-817-818-819-820-821-822-823-824-825-826-827-828-829-830-831-832-833-834-835-836-837-838-839-840-841-842-843-844-845-846-847-848-849-850-851-852-853-854-855-856-857-858-859-860-861-862-863-864-865-866-867-868-869-870-871-872-873-874-875-876-877-878-879-880-881-882-883-884-885-886-887-888-889-890-891-892-893-894-895-896-897-898-899-900-901-902-903-904-905-906-907-908-909-910-911-912-913-914-915-916-917-918-919-920-921-922-923-924-925-926-927-928-929-930-931-932-933-934-935-936-937-938-939-940-941-942-943-944-945-946-947-948-949-950-951-952-953-954-955-956-957-958-959-960-961-962-963-964-965-966-967-968-969-970-971-972-973-974-975-976-977-978-979-980-981-982-983-984-985-986-987-988-989-990-991-992-993-994-995-996-997-998-999-1000-1001-1002-1003-1004-1005-1006-1007-1008-1009-1010-1011-1012-1013-1014-1015-1016-1017-1018-1019-1020-1021-1022-1023-1024-1025-1026-1027-1028-1029-1030-1031-1032-1033-1034-1035-1036-1037-1038-1039-1040-1041-1042-1043-1044-1045-1046-1047-1048-1049-1050-1051-1052-1053-1054-1055-1056-1057-1058-1059-1060-1061-1062-1063-1064-1065-106

असंगत अक्षरों अन्वयानुसार उदाहरण गद्योक्त पद्यादि-
मार्गदर्शक

इसेलर रघुछोड़लाल भाटीलाल शास्त्र, सीक्रीसोड—व्यमह्वावाड.

(વાંચો) સચિત્ર ધામીક પુસ્તકો.

નરસીંહ મહેતા ભાગ ૧-૨

સચિત્ર દરેકના ૦-૧૦-૦

મીરાંબાઈ ભાગ (૧-૨)

સચિત્ર દરેકના ૦-૧૦-૦

રામલીલા ભાગ ૧-૨

સચિત્ર દરેકના ૦-૧૦-૦

વીણાવેલી ભાગ ૧-૨

સચિત્ર દરેકના ૦-૧૦-૦

સતિ દ્રૌપદી સચિત્ર ૦-૧૦-૦

મદાલસા ભાગ ૧-૨ સંપૂર્ણ

સચિત્ર કી. ૦-૧૦-૦

રાજ કઠીઆરો ૧-૪-૦

રક્ષક કે ભક્ષક ? ૦-૧૦-૦

સતિ સીતા સચિત્ર ૦-૧૦-૦

પતિનારાયણ પુત્ર ૦-૬-૦

સત્યનારાયણની કથા ૦-૬-૦

સદગુણી વારાંગના ૦-૧૦-૦

બત્રીસ પુતળીમાંની બુદ્ધી

બુદ્ધી વાર્તા ૧-૧૦ ભાગ

સચિત્ર દરેકની કી. ૦-૮-૦

કામલતા સચીત્ર ૦-૮-૦

સમાજનો શીકાર ૦-૧૦-૦

સત્યવાદી હરિશ્ચંદ્ર ને તારા-

મતી સચિત્ર ૦-૧૦-૦

ચિતોડનો કુરુ કી. ૦-૮-૦

પ્રતાપી પ્રમિલા કી. ૦-૮-૦

રૂપિરાજનાં પદ કી. ૦-૮-૦

ચતુર સ્ત્રી વિલાસ ગરબાવળી

(લગનનાં ગીત સાથે) ૦-૮-૦

બુદ્ધી જનેતા યાને પરિવર્તન

સચીત્ર ૦-૧૦-૦

હિંદુ સંસાર સચીત્ર ૦-૧૦-૦

જીવતી ચુડલ સચીત્ર ૦-૮-૦

રાજ હરિશ્ચંદ્ર હરીગીતમાં

સચીત્ર ૦-૬-૦

બોડાણો ભાગ ૧-૨

સચીત્ર દરેકના ૦-૬-૦

પવિત્રકુમાર સચીત્ર ૦-૧૦-૦

પારસમણી ૧૬૨ પાનાં ૦-૮-૦

,, મોટી ૨૫૬ પાનાં ૦-૧૦-૦

ભક્તશીરોમણી પાનાં ૧૬૨

કી. ૦-૧૦-૦

ઝેરી ઝવેરી ૦-૧૦-૦

એકજ પૈસો કી. ૦-૮-૦

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૌપીરાખિત વિભાગ]

અનુક્રમક ૧૨૭૯-૧ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ પદ્મિપ્રતાનો પ્રતાપ

વિષય ૩ : ૩

પવિત્રકુમારનો બીજો ભાગ.
 “ પવિત્રતાનો પ્રતાપ. ”

: લેખક :

મંગલ.

તે

શિવસાહ ત્રિભુવન વાંટાવદરકર.

પ્રકાશક

રણુછોડલાલ મોતીલાલ શાહ.

રીચીરિંગ અમદાવાદ

(સર્વાધિકાર અધિકારી)

પ્રથમાવૃત્તિ

સંવત ૧૯૮૨

પ્રાચીન પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં

મેત્રીલાલ ગણપતરામે પ્રેસમાં.

પાનગર નાકા-અમદાવાદ.

પ્રત ૨૦૦૦.

સને ૧૯૨૬

મુલ્ય રૂ. ૦-૨-૦

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ ૧૨૭૯૧
ગુજરાતી કોપીરાઈટ સંગ્રહ પહેલાવના.—

લગભગ હજારેક મહીના પહેલાં આ વાર્તામાં પ્રથમ ભાગ (પવિત્ર કુમાર) ના નામથી એ લખ્યો હતો ને પ્રસ્તુત પુસ્તકના પ્રકાશક મહાશય તેને બહાર પાડ્યો હતો ! ત્યારપછી તેને બીજો ભાગ આજે “પવિત્રતાનો પ્રતાપ” એ નામથી વાંચક સંજ્ઞાનોના કર કમળમાં મુકતાં મને અત્યંત હર્ષ થાય છે.

મનુષ્ય સર્વજ્ઞ નથીજ. ને તેથી મારી આ વાર્તામાં કયાંય ગુણદોષ હોય તો વાચનારે તેને ક્ષન્તભ્ય લેખવાની ઉદારતા બતાવવી. આ વાર્તાનું વળું મહારી સ્વતંત્ર કલ્પના છે. ને એ કલ્પનાને સુંદર સ્વરૂપમાં રજુ કરવાની મહેત આસ કાળજી રાખી છે; ને તે છતાંય કોઈ પ્રજાએ અરસિકતા આવી ગઈ હોય એ સંભવનીય છે. સંજ્ઞાન વાચક દોષ જોવા કરતા ગુણ જોવાનીજ વૃત્તિ રાખે છે એ જો સત્ય હોય તો કવિત્વ આવી ગયેલી અરસિકતા વાચનાર માફ કરશે એમ હું માનવાની રજા લઉં છું.

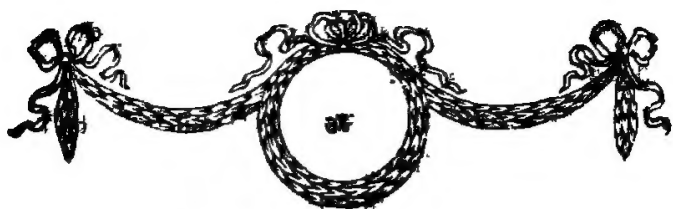
પ્રકાશક મહાશયના ઉદ્દેશનના પ્રતાપે ટુંક વખતમાં લગભગ આલીસેક વાર્તાઓ લખવાનું ભાગ્યમને પ્રાપ્ત થયું છે તે તે માટેની વાજબી મગરૂરી માટે મને અભિમાન આવે તો એથી કોઈએ ખોટું લખાડવા જેવું નથી.

અમદાવાદ.

તા. ૧-૧-૨૫

}

લિ.
‘સંગલ’,
અંશકર્તા.

પવિત્રતાનો પ્રતાપ.

પ્રકરણ ૧ હું.

“પાપિણી જીવન.”

એ હતી સુંદરી !

સુંદરી એટલે વિશ્વકર્તાએ સૃષ્ટિ સર્જી એ પુણ્ય સમયે સંઘડી
રાખેલી સૌન્દર્યકલાની અનુપમ વજ્રુતી !

ને એ હતી યુવતીયે પણ !

યુવતી એટલે પંચશર દેવની વિશ્વ વિજયી પતાકા રૂપી પુણ્ય
ભાગી રસભરિત પુતળાં !

પણ તેનું ભાગ્ય અત્યંત મંદ હતું. વિધી દેવે તેના ભાગ્ય
ખટકે નિસ્તેજ રાખ્યું હતું.

આ મન્દભાગી સુંદરી કાણ ? વાંચનાર ! આ કથાનો પ્રથમ
ભાગ ‘પવિત્ર કુશલર’ પાંચમો : તો હશેજ. ચાદકર કે સૈમ્યસિંહને
અરણ્યમાં પ્રથમ મિલન કાનું થયું હતું ને : એ પ્રસંગે પોતાનો
પ્રવાણી સમર્પક અમરાજી તેણે ગુણગોષ્ઠી હતો. એ રમરણમાં આવે છે ?

એજ તે...તેહું નામ કિશોરી. તે સુન્દરી હતી, યુવતી હતી; પરંતુ તેનું ભાગ્ય મહાન મન્દ હતું.

કિશોરી જંગલમાં ક્યાંથી આવી ચઢી હતી ? વાચનાર ! એ ખીનાનું સ્કેટ કરવા હું પ્રેરાઉં છું.

કિશોરી મંગલગઢના મહારાજની પુત્રી હતી. તેને એ બહેનો હતી. એ બાળે બહેનોથી તે નહાની હતી. મહારાજને પુત્ર પ્રાપ્તિ હતી નહિ, તેથી મહારાજએ અન્ત સમયે પોતાનું રાજ્ય ત્રણે પુત્રી-એને આપ્યું હતું. મણિરાજ લગભ સાર્યવતી હતી. મંગલગઢની પ્રજા તેને મહારાજના જેટલાજ પ્રેમથી ચહાતી ને પૂજતી.

પણ મણિનું હૃદય ઇર્ષ્યાળુ હતું. પોતાની બાળે બહેનોનો વધ કરાવવાનો તેણે વિચાર કર્યો. એ રાક્ષસી વિચાર શામાટે કર્યો તેની કોઈને જાણ નથી. કદાચ યધો ભાગ પોતાને પચાવી પાડવાનો હોય !

મણિએ એક દિવસ એ ઘાતકને બોલાવ્યાને આજ્ઞા આપતાં જણાવ્યું :

“ ઘાતકો ! સાંભળો !...ખખરદાર ! એક અક્ષર પણ બહાર બોલ્યા છોતો ! ”

“ કદીનહિ-જીવ જાય તોયે નહિ, મહારાણી સાહેબ ! ઘાતકોએ તદ્વાર ઝુકાવતાં નમ્રપણે એ પ્રમાણે શબ્દો ઉચ્ચાર્યાં.

“ હું તમારી પાસે એક ભયંકર કાર્ય કરાવવા માશું છું ! ” મણિ બોલી :

“ સેવકો ખડે પગે તૈયાર છે. જેહોય તે કરમાવો. ”

ઘાતકોએ નમ્રપણે જણાવ્યું.

“ સાંભળો ! વાત કહેતાં પહેલાં એકવખત વધુ ચેતાવું છું કે

ખખરદાર ! જે એક અક્ષર પણ ક્રોધ -આગળ ઉચ્ચર્યા છોતો ધડ અને ડોકા જુદા થઈ જશે !...સામજો ! ગભરાતાના,... મ્હારી બન્ને બહેનો કિશોરી અને પ્રમાને રથમા બેસાડી ફરવા લાઇ જવાના મિથે જંગલમાં લઈ જાઓ, અને ત્યાં—ચમકતાના—તે બન્નેનો તદ્વારના ઝાટકે વધ કરો. બોલો, તૈયાર છોક નહિ ? ”

મહારાણીની ભયંકર આજ્ઞા સામળતાજ ધાતકો ચમકી ગયા. પરન્તુ મહારાણીની ભયંકર મુખમુદ્રા જોતાજ તેઓ ગભરાઇ ગયાને તરતજ હાથ જોડીને નમનતા પૂર્વક બોલ્યા.

“ જેવો મહારાણીજીનો હુકમ. સેવકો હુકમના તાબેદારજ છે ”

“ હી..ક ” મણિમહારાણી બોલી. “ ત્યારે કાલે સ્થવારે તૈયાર રહેજો. કિશોરી અને પ્રમાને કાલે સ્થવારે ફરવા મોકલીશ. ”

“ જેવી આજ્ઞા. ” કહી ધાતકો નમીને ત્યાંથી ચાલ્યા ગયા.

છિ: છિ: એક હિન્દુ, અરે ! મુસલમાન અરે ! કસાઇ પણ બહેનનો વધ કરાવવા તૈયાર થાય નહિ. મણિ જેવી મહા અધમ અખળા બહેનનો વધ કરાવવા તૈયાર થઇ; એ ચંડાલિણીને શી ઉપમા આપવી એ અમને સુઝતું નથી.

ખીજ દિવસનો પ્રાતઃકાળ થયો રાત્રિનો બપોરનાક અંધકાર પ્રકાશના સામાજ્ય તળે ક્યાંય અદૃશ્ય થઇ ગયો. આખું વિશ્વ નિદ્રા-દેવીની ઉપાસના તજ દઈ ઉજ્જમરાણીની ભક્તિમાં પરોવાઇ ગયું. દેવસ્થાનોમા ઝાલરોના રજીકાર ગાળ્યા. સ્નાન વિધિ આટોપી લઈ ભાવિક ભક્તજનો દેવાલય પ્રતિ દર્શનાર્થ ગયા.

એ પુણ્ય સમય હતો. પરન્તુ મણિના હૃદયમાં પાપના પ્રવાહના પ્રચંડ તરંગો ઉછળી રહ્યા હતા. પોતાની બન્ને બહેનોને તેણે નજીક બોલાવીને તે નાગણ્યમણિ બોલી:

“બહેનો! આજે તમારે ફરવા જવું હોય તો જાઓ.”

કિશોરી અને પ્રભાને બહાર ફરવા જવાનો બહુ શોખ હતો; પરંતુ મથિષુ તેમને બહાર જવા દેતી નહિ. કુદરતના નયનરંજક સૌન્દર્યને નિરખવાનો સ્વાદો કિશોરી અને પ્રભા લઇ શકતા નહિ! કારણ કે તેમની મ્હોટી બહેન તેમના તરફ અત્યંત સખતપણે—નિર્દયપણે પણ કહેવાય એવી રીતે—વર્તતી હતી.

અને આજે તેને નરમ બનેલી જોતાંજ કિશોરી અને પ્રભા આનંદમાં આવી ગઇ.

જે બહેનની પાસે પોતે બહાર ફરવા જવાની રજા માગવા જતાં તિરસ્કાર પ્રાપ્ત કરીને કિશોરી અને પ્રભા પાછા ફરતા, તે બહેને આજે પોતાને બોલાવીને ફરવા જવાનું કહ્યું એ જોઇને સરળ-ભોળા અને નિર્દોષ કિશોરી અને પ્રભા આનંદમાં આવી જાય તેમાં શી નવાઈ!

મ્હોટી બહેનના શબ્દો સાંભળતાંજ પ્રભા હસતી બોલી.

“બહેનબા! અમે અત્યારેજ ફરવા જઇએ તો? રહવારનું નયન પ્રિય પ્રદત્તિ સૌન્દર્ય નિરખવાની અમને કેટલાય વખતથી તીવ્ર ઇલાશ છે.”

બાજુ મ્હોટા ઉપકાર કરતી હેમ તેમ મથિષુ બોલી.

“બહે. મ્હારી ના નથી. અત્યારે જવું હોય તો અત્યારે જઇએ છો. પણ શું વાહન લઇ જશો?”

“આપ કહો તે.” પ્રભા બોલી.

મથિષુએ તરત જૂઠા મારીને આપણાં પૂર્વ ચરિચિત્ર બધાં ધાતકો તેની પાસે આવીને નમન કરી ઊભા રહ્યા.

ઘાતકોને જોઈને મણી બોલી:

“તમે એક રથ તૈયાર કરો. ને આ બન્નેને બધાં ફરવાનો વિચાર હોય ત્યાં લઇ જાઓ. સંભાળજો! રક્ષણનો બાર તમારા શિર પર છે હો !”

સલામ કરીને ઘાતકો રથ તૈયાર કરવા ગયા. થોડીવારે રથ તૈયાર કરીને અવ્યા ને મહારાણીને નમીને બોલ્યા.

“આરા પ્રમાણે રથ તૈયાર છે.”

“હા બહેન કિશોરી ! પ્રભા ! જાઓ. ને બહેલા વળજે હો !” બન્ને બહેનોએ મોટી બહેનને નમન આપ્યું. બાક બન્ને ઘાતકો સાથે બન્ને બહેનો ચાલતી થઇ.

એક ઘાતકને પાછો બોલાવીને મણીએ કહ્યું

“કામ તમામ થાય હો ! ને ખબરદાર ! ક્યાંય બહાર વાત જાય નહિ”

“ઘડથી માથું જુદું થાય તોયે નહિ મહારાણીજી !” ઘાતક એમ બોલીને નમીને ચાલ્યો ગયો.

ને કિશોરી અને પ્રભા રથમાં બેસીને ગામ બહાર નિકળી પડ્યા.

બન્ને બહેનોના આનંદનો પાર ન હતો. પણ તેમને ઝોલ્લીજ ખબર હશે કે પોતાના મસ્તક પર કાળનું ક્રાળ ચક્ર ફરી રહ્યું છે ! ઘાતકોએ રથને ઘેર જંગલના રસ્તે ચલાવ્યો. એ રસ્તે પ્રકૃતિ નું સૌન્દર્ય અપ્રતિમ હોઇ કિશોરી અને પ્રભાએ કાંઈ વાંધો ઉઠાવ્યો નહિ, ને તેથી ઘાતકો રહેલાઇ પૂર્વક રથને જંગલની મધ્યમાં લાવી શક્યા.

જંગલની મધ્યમાં આવીને ઘાતકોએ રથને ઉભો રાખ્યો; અને નીચે ઉતરી પડ્યા.

કિશોરી અને પ્રભાને હજી સુધી પથ્ય કરી વહેમ આવ્યો નહિ રથ ઉભો રહેલો જોઈ બન્ને બહેનોએ નીચે ઉતરી સૃષ્ટિ સૌન્દર્ય નિરખવાનો વિચાર કર્યો ને એટલામાં તો એક ઘાતક ગજર્યો.

“તમે બન્ને નીચે ઉતરો.....ઉતાવળ કરો.....તમારો અહિં વધ થવાનો છે”

ઘાતકના મ્હોંએ આ શબ્દો સાંભળીને કિશોરી અને પ્રભા તો દીંગળ બની ગયા. તેમના પ્રાણ કંઠમાં આવી ભરાયા.

એટલામાત્ર બીજો ઘાતક પથ્ય ગજર્યો. ને ત્યારેજ મ્હોટી બહેનના આજના મીઠાશ ભર્યા વર્તનના પડદાની પાછળ શું કાવતું છુપાયલું છે એ ખામતની તેમને જાણ થઈ.

રથમાંથી બલાત્કારે બન્ને બહેનોને ઉતારવામાં આવી. કિશોરી હાથજોડીને અત્યંત આર્જવતા પૂર્વક કાલા વાધા કરવા લાગી.

“ભાઈઓ! અમારા ઉપર દયાકરો! દયાકરો! અમને શા માટે વધ કરશો? અમારો કંઈ ગુન્હો છે? રહેમ કરો! અમ નિર્દોષની કતલ ન કરો.”

“ચૂપકરો! મહારાણીજીની આજ્ઞા છે કે તમારો વધ કરવો.” એક ઘાતક તદ્દાર મ્યાને મુક્ત કરીને એ પ્રમાણે શબ્દો ઉચ્ચાર્યા.

“અમારો વધ કરવાની શું મહારાણીજીએ આજ્ઞા આપી છે?” પ્રભા દુઃખભર્યા અવાજે બોલી.

“હા. મહારાણીજીએજ તમારો વધ કરવાની આજ્ઞા આપી છે.” એક ઘાતકે જણાવ્યું.

“નહિતર અમે તમારો વધ કરવા શા માટે પ્રેરાઈએ?” બીજા ઘાતકે જરા નમ્રતા પૂર્વક જણાવ્યું.

“ ખરેખર મહારાણીજીએ જ એવી નીપુંદર આજ્ઞા આપી છે ? ”
કિશોરી બોલી.

“ હા, બહેનો હા ! ” એક ધાતક બોલ્યો.

“ શા ગુન્હાબદલ ? ” પ્રભા બોલી..

“ તેની અમને ખબર નથી. અમને તો મહારાણીજીએ હુકમ આપ્યો છે કે અમારે જંગલમાં લપ્તજપ્તને તમારો બન્નેનો વધ કરવો માટે હવે ચાલો મરવા તૈયાર ચાઓ. અમારી તલ્લવાર તમારી ગરદન પર ફરી વળશે ! ”

“ ઓહ ! બાપ ! બાપ ! બહેનતો નિર્દય બન્યા; તે શું તમેય નિર્દય બનશો ? મુઠ્ઠીભર અનાજને ખાતર શું અમારો વધ કરી બચાંકર પાપના આગી બનસો ? ”

“ નોકર હોય તેણે સેવ્યની આજ્ઞાજ ઉઠાવવાની હોય છે. ને તે પ્રમાણે અમે મહારાણીજીની આજ્ઞા ઉઠાવીએ તો તેમા પાપને સ્થાન હોય શકે ખરૂં કે ? ” એક ધાતકે સેવક ધર્મની દ્રિષ્ટિથી કરી ખતાવતાં ઠાવકું મ્હોં રાખીને એ પ્રમાણે શબ્દો ઉચ્ચાર્યા.

“ બાપ ! સેવ્યની આજ્ઞા સેવક હોય તેણે તનમનથી ઉઠાવવી એ ખરૂં પરંતુ સેવ્યની આજ્ઞા પાપભરી હોય તો સેવકે તેવી આજ્ઞાને ન ઉઠાવવી જોઈએ. પ્રભા બોલી.

“ એવી પંચાત કરવાની કંઈજ જરૂર નથી ચાલો પરમાત્માને સંભારીશ્યો. તૈયાર ચાઓ-મૃત્યુના માર્ગે પ્રયાણ કરી જવા તૈયાર ચાઓ ! ” એક ધાતકે નિર્દયતા ખતાવતા એ પ્રમાણે શબ્દો ઉચ્ચાર્યાને પોતાના હાથમાંની તલ્લવાર ઉગામી.

કિશોરી અને પ્રભા યુજીઉઠી. મૃત્યુને મ્હોં વિકાસીને ઉમેલું તેમણે બેથું.

બીજા વાતકના સ્વરૂપમાં સ્નેહભાવિભાવ મળે. તેણે પોતાના સાથીને કહ્યું.

“ભાઈ! મહારાણીજીની આજ્ઞા છે; પરંતુ નાહક દેવકન્યા જેવી બપ્પે બાળાઓને વધેરી નાખવી એ બહુજ પાપનું કામ છે. માટે મારો અભિપ્રાય એમ છે કે આપણે તેમને છોડી મુકીએ.”

આ સાંભળીને પેલો વાતક બોલ્યો:

“રાણી સાહેબને એ વાતની ખબર પડે ત્યારે આપણાં ડોકાં સલામત રહે કે ?”

“પણ મહારાણીજીને ખબર પડશે ત્યારેને ? આપણે આ સ્થળેજ આ બંને બાળાઓને છોડી મુકીએ; હું તો ધારું છું કે તેઓને અદિંજ વાધ-વર ફાડી ખાસે.” પેલાએ સલાહ આપી.

“જો તમારી ઇચ્છા તેમ હોય તો મને કંઈ વાંધા નથી પરંતુ જોખમ ખેડવા જેવું તો છેજ. જો મહારાણીજીને ખબર નહિજ પડે તો તો ઠીક છે; પરંતુ જો ખબર પડી તો બધુજને કે તે પળેજ આપણે જન્મ્યાજ ન હતા-કર વાતકીની તત્કાર વડે આપણે બંને ને વધેરી નખાવસે.”

“પણ તેમાં એક મ્હોડું પુણ્ય સમાયલું છે તે તસ્ક ધ્યાન છે ?”

“હા. પૂણ્ય છે. ને સાથે સાહસ પણ છે.”

“પુણ્ય પ્રાપ્તિને ખાતર એટલું સાહસ કરીએ તો તે કાંઈ અવરિત લેખાશે નહિ.”

“ત્યારે મ્હારી કાંઈ ના નથી.”

બંને વાતકોની ઉપર પ્રભાણેની વાતચીત સાંભળીને કિશેરી

અને પ્રભા ઉભયના અન્તરમાં અતિશય આનંદ ઉભરાયો. ચારે દિશાઓ પશુ ભણી હસવા લાગી.

નિર્દોષનો બેથી પરમાત્મા હોયછેજ. આસિદ્ધે પરમાત્મામાં અવુલ શ્રદ્ધા રાખે છે, તો એ શ્રદ્ધા તેમને ઇષ્ટ સિદ્ધિ આપે છે. કિશોરી અને પ્રભાએ પોતાના જ્ઞાનની રક્ષાનો ભાર પરમાત્મા પર મૂક્યો. તે પરમાત્માએ માત્ર એ જોવા કસામ કરૂ હૃદયમાં પશુ દયાનો આવિર્ભાવ કર્યો ને એ રીતે મ્હોતના મ્હોંમાંથી કિશોરી અને પ્રભા બહાર નિકળી આવ્યા.

એક ઘાતકે કિસોરી અને પ્રભા જન્મને ઉદ્દેશીને કહ્યું:

“ મહારાણીજીની તો સખત આજ્ઞા છે કે અમારે તમારો વધ કરવો. પરંતુ અમને દયા આવે છે-તમારા જેવી નિર્દોષને પવિત્ર બાળાઓનો અમારે વધ કરવો ને એ રીતે અમારે અમારા કપાળમાં ‘કેર ઘાતકી’ નો ચાંદ ચોડાવવો એ અમને દીક લાગતું નથી. માટે તમને છોડી મૂકીને અમે અમારા રસ્તે પડીએ છીએ. આ જંગલ મહા બચકર છે. વાઘ વર આદિ હિંસક જાનવરો ઉભરાય છે; તેમાં જો તમારી અયુષ્ય હશે તો પરમાત્મા તમને ઉગારશે. બીજુ શું ! ”

“ ધન્યહો ! બહાલાબાધ્યો ! ” કિશોરી અને પ્રભા અત્યંત હર્ષ અને બહાલ પૂર્વક ખેલીઊઠી; “ તમારૂં કલ્યાણ ચાઓ : ”

એ પ્રભાણે કિશોરી અને પ્રભા મ્હોતના ચક્રરમાંથી જતી ગયા.

જ્યારે ઘાતકે રથની સાથે પોતાની દ્રષ્ટિ મર્યાદામાંથી અદોષ થઈ ગયા; ત્યારે કિશોરી અને પ્રભા પરસ્પર વાર્તાલાપ કરવા લાગી: વાંચનાર ! એ વાર્તાલાપ સાંભળવા ઇચ્છા છે ?

જો, હા-નો બીજુ પ્રકરણ વાંચ !

પ્રકરણ બીજું.

“ પ્રભાનો પૂર્વવૃત્તાન્ત ”

“ કિશોરી ! ” પ્રભા બોલી !

“ બહેન ! ” કિશોરી બોલી.

પ્રભાએ ભય અને આનંદની લાગણી વચ્ચે ઝોલા ખાતાં ખાતાં કહેવા માંડ્યું.

“ કિશોરી ! મ્હોટી બહેનને આવું પાપિષ્ઠ વર્તન કરવાનું કેમ સૂઝ્યું હશે ? ” આપણું બંનેનું આજે આવી બન્યું હતું ! પરંતુ બહુ થોડે એ ધાતકમાઈઓનું કે એમણે આપણી હત્યા ન કરી. જો કે અહિં હિંસક જનવારોના પંજ પ્રહારે આપણે રામ શરણ તો પામી જશુંજ ! ”

વાંચકોએ અહિં એક શંકા ઉઠાવી હશે કે મણિએ પોતાની ન્હાની બંને બહેનોનો વધ કરવા માટે એ ધાતકો-એ જલ્દશદો મોકલ્યા તેવું ગત પ્રકરણમાં જણાવ્યું; ને આ વાર્તાના ‘ પવિત્ર-રાજકુમાર ’ નામક પ્રથમ ભાગના બારમા પ્રકરણમાં પ્રભાએ સૌક્યસિંહ આગળ પોતાની કથા કહી છે તેમાં એક જલ્લાદને મણિએ બહેનોનો વધ કરવા મોકલ્યા હતા એવો ઉલ્લેખ છે, તો તેમાં શું સમજવું ?

વાચનાર ! આ શંકાનું નિરસન એ છે કે પ્રભાએ પોતાની

કથા કહેતી વખતે એક જલ્લાદ વધ કરવા પોતાને અને કિશોરીને જંગલમાં લઇ ગયો હતો એ ખીના એકદમ જણાવેલી, તેથી ઉતાવળના કારણે તેની-પ્રભાની બૂલ થઇ હશે !

પ્રભા અને ચંદ્રપ્રભા એકજ, ગૃહ ત્યાગ પછી પ્રભાએ પોતાના નામની આગળ ‘ ચન્દ્ર ’ શબ્દ મૂકીને પોતાનું નામ ‘ ચન્દ્રપ્રભા ’ પાડ્યું હતું. તે એટલા કારણથી કે મણિ મહારાણીની પહેને પ્રભા તેજ પોતે છે એવું નામ પરથી કોઈ અનુમાન કરી પોતાને પીછાણી શકે નહિ.

આટલા ટુંક ખુલાસા પછી વાર્તા પ્રવાહમાં આગળ વધીએ.

પ્રભાના શબ્દો સાંભળીને કિશોરી બોલી.

“ બહેન ! જલ્લાદના સકંજમાંથી ઉગારનાર પરમાત્મા વ્યાધ-સિંહાના સકંજમાંથી પણ જરૂર આપણને ઉગારશે. ”

“ કિશોરી ! તારી પેટે મને પણ પરમાત્મામાં સમ્પૂર્ણ શ્રદ્ધા છે. પરન્તુ આ જંગલ ધણુંજ ભયંકર છે, તેમજ વ્યાધ અને સિંહાદિ કુર જનવરોની ત્રાડો કાન ફાડી નાખે છે એથી આપણા જીવનને મળે ચોડો ધણો ભય રહે છે ? ”

“ બહેન ! ” કિશોરી બોલી : “ તમે જૂલો છો. પરમાત્માની જો આપણા પર દયાજ હશે તો સિંહના મોમાંથી પણ આપણને ઉગારી દેશે. ને મને તો ખાતરી છે કે પરમાત્માની આપણાં ઉપર દયા છેજ. જો તેમની આપણા ઉપર દયા નજ હોત તો જલ્લાદો-ધાતકો આપણાં જીવનને જરૂરજ વધેરી નાખત ! પરન્તુ આપણે જોયું કે રાક્ષસ જેવા કુર-કઠિન હૃદયવાળા માનવીઓ એ પણ આપણને હણવામાં પાપ જોયું; એ નિર્દોષ આત્માએને વધેરી નાખવા જતાં દયા-અતુકરૂપા અનુભવી ! તેજ ખતાવી આપે છે કે આપણાં

ઉપર પરમાત્માની અત્યંત દયા હોવી જોઈએ. નહિતર આપણે તો મ્હોતના વિકરાળ જડપ્રાણો હોવામાં ચૂક્યા હતાજ. જડપુ બંધ થાય ! મ્હોતના કુર અને તીક્ષણ દાંતો દેહને પીધી નાખે એટલીજ આપણા આત્માને ઊડી જવાને વાર હતી !”

કિશોરીની પરમાત્મામાં જેવી શ્રદ્ધા હતી, તેવીજ શ્રદ્ધા પ્રભાને પણ પરમાત્મામાં હતી. તો પણ પ્રભાને હિંસક જનવરોનો ભય રહેતો હતોજ. ને તેથી તે કિશોરીની ઇશ્વર શ્રદ્ધાની કિસ્મતી સાંભળીને થોડીવાર વિચારી રહ્યા પછી બોલી:

“ કિશોરી ! તું કહે છે તે સાચ છે, પરંતુ આપણે જેમ અને તેમ વેલાસર આ સ્થાનને છોડી જવું જોઈએ. ”

“ કદા બાણુ જઇશું ? ” કિશોરી બોલી: “ અહિં રસ્તો દેખાતો નથી. ”

“ રસ્તો નથી દેખાતો એટલે જણાય છે કે આ જંગલ ઘણુંજ ભયંકર હશે. ને અહિં મનુષ્ય પ્રાણી કોઇ આવતું નહિ હોય. પરંતુ આપણે દિશા નક્કી કરીને ચાલીએ. ” પ્રભા બોલી

“ કદા દિશા નક્કી કરીશું ? ” કિશોરી બોલી.

“ પૂર્વ દિશા તરફ પ્રયાણ કરીએ. ” પ્રભાએ દિશા નક્કી કરી.

“ જેવી બહેનની ઇચ્છા. ” કિશોરી બોલી.

પછી બંને બહેનોએ પૂર્વ દિશા પ્રતિ પ્રયાણ કર્યું. જંગલે ઘાતકો તેમને છોડી ગયા ત્યારે અપેક્ષા નહોતી, એટલા વખતમાં તેઓ જંગલમાં કેવી રીતે આવી ગયા તેના માટે એ ખુલાસો છે કે રથને જોડવામાં આવેલા બળદો પાણીવાળા હતા એક કલાકમાં દશ માઉ કાપી નાખે એટલી ઝડપે તે ચાલી શકતા હતા. પાંચ સાત કલાકમાં ઘાતકો રથને પોણાસો માઉ એટલે દુર લઈ ગયા હતા, ને

મંગળગદશી પોણેસો ગહિ ઉપર એક ઘેર જંગલ આવેલું હતું.

ઘાસડો બન્ને બહેનોને વધ ન કરતાં અનુકરમા દર્શાવીને રથહાંકી મંગળદા રસ્તે પડ્યા તે વખતે બપોર નમ્મા હતી; ને ત્યારપછી બન્ને બહેનો આડી અવળી વાતચીતમાં રોકાસલી રહેલી હોવાથી જ્યારે પ્રભાએ પૂર્વ દિશા તરફ પ્રયાણ કરવાનું નક્કી કર્યું; ને બન્ને બહેનોએ પૂર્વ દિશા તરફ કુચ કરી એ વખતે સંધ્યા થવા આવી હતી.

એકતો નિર્જન પ્રદેશ ! બયાનક વૃક્ષ ઘાટી ! પવનના પ્રબળ વેગવન્તા સુસવાટા ! ને સન્ધ્યાનો સમય ! આ બધું કિશોરી અને પ્રભાને બચબીત કરવા માટે પુરતું હતું.

બન્ને બહેનોનાં જીવ જોણીયામાં ન હતા એમ કહીએતો ચાલે. પથે પથે સિંહોની ત્રાસદાયક ઝાડો તેમના કર્ણુ પ્રદેશપર આચડતી હતી. ને તેથી બન્ને બહેનો કંપીકંટી હતી.

સૂર્યનારાયણ પશ્ચિમાકાશમાં અદૃશ્ય થઇ ગયા ને આખું વિશ્વ અંધકારવૃત્ત બની ગયું. જંગલની વૃક્ષ ઘટામાંથી ચળાઇને પૃથ્વી માર્ગપર પડતા સૂર્ય કિરણો પશ્ચ લય પામી ગયાને કિશોરી અને પ્રભા અત્યંત ભય અને કંમનો અનુભવ કરવા લાગી.

એકાએક સિંહરાજની ગર્જના બન્ને બહેનોના કાન પર પડી. થોડી જગમાતે તેમને એક વનરાજની બયાનક આકૃતિના દર્શન પશ્ચ થયા. એ સિંહ પોતાની તરફ છલંગો ભરતો ચાલ્યો આવતો હતો એ જોઇને બન્નેએ પોતાના જીવનોના નજીકમાંજ અન્ત આવશે તેમ માની લીધું ને પરમાત્માની પ્રાર્થના કરવા લાગી.

પશ્ચ મૃગરાજનો સ્થિતિ કિશોરીને પ્રભા જેવી નિદોષ સુકા-મખને પરમાત્મ કૃતિની આદર્શ પ્રિય પુતળીઓ હોઈ શકેજ નહિ. બચથી ધુજતી અને અંતીમ ઘટિકાએ પરમાત્મનો નામોચ્ચાર થાય

છે તેમ 'પ્રભુ!' 'પ્રભુ!' ઉચ્ચારતી કિશોરી અને પ્રભાએ જોયું તો એ વજરાજની છલગો અન્ય દિશામાં વળી અહિં પણ પરમાત્મા એજ પોતાને બચાવી લીધી છે એમ બંને બહેનોએ માન્યું.

રાત્રિનો અંધકાર પુષ્કળ જોરમાં જામતો જતો જોઇ કિશોરી પ્રભાને ઉદ્દેશીને બોલી.

“બહેન! હવે અંધાઈ પુષ્કળ જામ્યું છે. માર્ગ-ખાડા-ટેકરા કશું સુજતું નથી; માટે પ્રભાણુ બંધ કરીએ તો સાઈ.”

આ સાંભળીને પ્રભા બોલી:

“તું કહે છે તે ઠીક છે. અંધકારમાં કંઈપણ દેખાતું નથી. પણ આપણે આ સ્થળે રાત્રિ નિર્ગમન કરીએ એ જોખમ ભરેલું છે કારણકે અહિં તો એકલી સિંહ ગર્જનાજ કણ્ઠ પર અથડાય છે, એ પરથી હું ધાઈ છું કે આ જગ્યાની આબુખાણુ સિંહરાજોની વસ્તી પુષ્કળ પ્રમાણમાં હશે.”

“આ સ્થળ કે જ્યાં આપણે ઉભા છીએ તે સ્થળમાં પુષ્કળ પ્રમાણમાં વનરાજો હોય એમ હું પણ માતું છું કારણકે અહિં આપણાં કાનપર જેટલી સિંહ ગર્જના સંભળાય છે તેટલી આપણે જેટલો રસ્તો પસાર કર્યો તે રસ્તે સંભળાઈ ન હતી; તેપરથી એ નિઃસંશય માનવા જોગ છે કે આ સ્થળ સિંહરાજોથીજ ઉભરાય છે. પરંતુ આપણને અહિં રાત્રિ નિર્ગમન કર્યા સિવાય છુટકોજ ક્યાં છે? જુઓને અંધકારે પોતાનું જોર કેટલું બધું અજમાવી દીધું છે; ને ખાડા ટેકરા કે માર્ગ કશું સુઝે છે! મને ભય રહે છે કે અહિં રાત્રિ ગુળરવામાં જાનના જોખમ છે; પરંતુ એ જોખમ હોયો સિવાય મારો અને તમારો ક્યાં છુટકો છે?”

કિશોરીના એ પ્રભાતેના શબ્દો સાંભળીને પ્રભા બોલી:

“ છે તો એમજ પરમેશ્વરનું નામ લઈને આદિજ રાત વાસો કરીએ. આપણા આયુધ્યની દોરી લાંબી હશે તો તેને કાંઈ પણ તોડી શકશે નહિ.

એક વડના વિશાળ વૃક્ષ તળે બન્નેએ ઉતારો કર્યો. રાત્રિ સમ સમ અવાજ કંતી ચાલી જતી હતી. સમય બડો ભયંકર હતો. કિશોરી અને પ્રભાની સ્થિતિ અત્યંત દયાબનક હતી.

અધ્ય રાત્રિ ચર્ષ અને કિશોરીને તૃપા લાગી તે ઉભી થઈએ પ્રભાને ઉદ્દેશીને બોલી:

“ બહેન! મને તરસ લાગી છે. ”

“ આટલામાં ક્યાંય પાણી હોય તેમ જણાવું નથી. ”

પ્રભાએ ઉત્તર વાળ્યો.

“ હું આજુબાજુ જોઈ લઉં ? ”

“ ચાલ, હું પણ સાથે આવું. ”

“ નહિ, તમે અહિં સુઈ રહો. હું હમણાજ પાછી ફરૂ છું. ”

એમ કહી કિશોરી જળાશયની તપાસ માટે આજુબાજુ ફરવા લાગી. થોડીવાર ફર્યા પછી જંગલમાં એકાએક અજવાળું થઈ મથઈ તેણે જોયું. પ્રભાપણ સફાળી બેઠી થઈ ગઈ. આકાશમાં ચન્દ્ર હતો નહિ ને ચન્દ્રવા જેવું અજવાળું હવાઈ ગયું એ જોઈને કિશોરી રહેજ વાર સ્થંભી ગઈ.

પછી દિગ્મત લાવી જે જગ્યાએથી પ્રકાશ છૂટતો હતો તે જગ્યાએ તે ચાવી. જુએ છે તો ત્યાં એક તેજસ્વી મણિ પડ્યો હતો. તે મણિ નાગરાજનો હતો. રાતની વખતે નાગદેવ પોતાના મ્હોં માંને મણિ પહાર કાઢી અધકારમાં અજવાળું કરવા માટે પૃથ્વી

પર મૂકી આભુપાભુ ચારો ચરવા જાય છે. આજે પણ હમેશના રિવાજ પ્રમાણે મણિને પૃથ્વી પર મુકી નાગદેવ ચારો ચરવા ગયાને અધકારમાં એકાએક અજવાળું ચમકી રહ્યું.

કિશોરીએ મણીને જોયો. તેને મણી થાયમા લઈ લેવાની ઇચ્છા થઈ. પ્રેમા પોતાની જગ્યાએ કુતુહલના પૂર્વક આભુપાભુ જોઈ રહી હતી.

કિશોરીએ મણીને પોતાના હાથમા લીધા ને જ્યા પોતે કરેલા મુકામનાળી જગ્યા તરફ ફરે છે ત્યા તેની દૃષ્ટિએ એકવાવ આવી. તેને તૃપ્તિ તો લાગી હતીજ ને તેથી તે વાવ પાસે આવીને કિનારે ઉભી રહી.

વાવ ધણી ઊંડી હતી; અંદર અંધાઈ હતી; પરન્તુ મણીના પ્રતાપે એ અંધાઈ મટી જગે એમ માની કિશોરી વાવમા ઉતરી. મણીના પ્રકાશથી અજવાળું થઈ ગયું.

એણે પમથીએ આવીને તે ઉભી રહીને પાણીમા હાથ ઝોળ્યો, હાથમા પાણી લઈને પીવાનો તેનો વિચાર હતો. પરન્તુ પાણીને હાથ અડ્યો ને પાણીમા આગ થયો.

એ જોઈને કિશોરીના આશ્ચર્યનો પારજ રહ્યો નહિ. તેણે કુતુહલતા પૂર્વક વાવના પાણીમા પગ મૂક્યાને પાણીના એ ભાગ થઈ ગયા. વચ્ચે વચ્ચે રસ થયોને કિશોરીએ ઉંડાણમાં ઉતરવાની લાલચને માન આપ્યું.

વાંચનાર ! કિ રીતે પાતળની ઉંડાણમા જવાહોને તેટલા વખતમાં આપણે પ્રેમા શું થાય છે તે જોઈ લઈએ:

નાગમણિને . કિશોરી વાવમા ઉતરીને અજવાળું બંધ થયું

નાગરાજ ચારે ચરવાતું છોડી દઈ જે જગ્યાએ મણિ મૂક્યો હતો તે જગ્યાએ સુસવાટા મારતો આવ્યો; જુએ છે તો ત્યાં તેનો મણિ હતો નહિ.

નાગદેવ અત્યંત ક્રોધમા આવી ગયાને કેણુપછાડવા લાગ્યા. સુસવાટા ધુધવાટ કરતા આજુબાજુ ફરવા લાગ્યા; પણ કોઈ મનુષ્ય પ્રાણી તેના જેવામા આવ્યું નહિ કે જેથી તે મનુષ્યને પોતાના મણિનેા ચોર ક્રેખી તેને ડંથ કરે !

કેણુ પછાડતા—કુંદાડા મારવા નાગ રાજ ચોમેર ધુમતા હતા ત્યાં પ્રભાને તેમણે જોય. તે સ્ત્રી એજ પોતાનો મણિ ચોરીલીધો હતો. એમ માની નાગરાજ તેના તરફ ક્રૂર્યો જેસમા ધસ્યા.

પ્રભાએ અધારામાં પણ નાગરાજ ની આખો માની કિકિના કિરણો નજીક આવતાજેયા ને તે સફાળી ઊભી થઈગઈ. સર્પ રાજના કુંદાડા કાનપર પડતા તે દોડવા લાગી નાગરાજે માન્યુંકે મારા મણિ નો ચોર નહાસવા માગે છે.

પરન્તુ નાગદેવે પ્રભાની પાછળ ગતિ કરી. છેક નજીક આવેલા ને કુંદાડા મારતા નાગને જોઈ પ્રભાના પગની ગતિ અત્યંત મંદ થઈ ગઈ. તેના મસ્તકમા ચક્કર આવ્યાને તે ધબદહને પૃથ્વીપર પડી ગઈ.

નાગરાજ ક્રોધમય મુદ્રાએ પ્રભાની છાતીપર ચઢી ગયા નેજેવા તે પ્રભાને ડસ કરવા જાય છે તેવીજ તેમની બાજુઆથી એક સનનન કરતી ગોળી પસાર થઈ.

નાગરાજ બય પામ્યા; કદાચ પ્રભાની આયુષ્ય લાખી હોવાતું કારણુ હોય ! ગમે તેમ પણ નાગરાજ પ્રભાને ડંસ કર્યો વિના છાતી પરથી નીચે કિતરી સ્વમાર્જે પ્રયાણુ કરીગયા.

પ્રભાને આ બધી બીનાની ખબરપડી નહિ. કારણ કે તેનો મૂર્છા વશ સ્થિતિમાં પડી હતી. નાગદેવ તેની છાતી પર વડી બેઠા ને પાછા ઉતરીને ચાલ્યા ગયા તેની તેને ખબર ન હતી, તે તો મુર્છા શાસના ધનકારા જોરથી મારી રહી હતી. એક રીતે જોઇએ તો તે જાણે કે નિકરમેતન વત્તજ જણાતી હતી.

વાંચનાર ! નાગરાજની પાસેથી જોળી સનનન કરતી પસાર તો થઇ ગઇ પરંતુ એ જોળી ક્યાંથી આવી ? કેણે છોડી ? શા માટે છોડી ? વિચેરેલું કાંઈ અનુમાન કરી શકે છે ?

ઘેપાર કરવામાનો મ્સોટા મ્હોટા પ્હાડતોડી પાડો છે તોઆવા અનુમાનનો સ્હેજ વિચાર પણ નહિ કરી શકશો ? જાઓ ! જાઓ ! બહા માણસ !

થોડી વારમા પ્રભા-મુર્છાવસ્થા ગ્રામ પ્રભાની પાસે પંદર માણસોનું ટાળું ઉપસ્થિત થયું. તે ટાળામા એક માણસ અગ્રેસર જેવો જણાતો હતો. બીજા માણસો પગે ચાલનાર હતા જ્યારે તે ઘોડેસ્વાર હતો. વાચનારને જણાવવું જોઇએ કે પ્રભાની છાતી પર ચઢી બેઠેલા નાગરાજને જોઇને બંદૂક ફોડનાર એ ઘોડેસ્વારજ હતો. પરંતુ ક્યાય માનવીના શસ્ત્રોથી દેવો હણ્યા સાંભળ્યા છે ? નાગરાજની ફણાનું નિશાન તાકાને ફોડાયલી બંદૂક નિષ્ફળ ગઇ ! પરંતુ હવે વિના નાગરાજ જતા રહ્યા એ જાણતાં એ ઘોડેસ્વાર આનંદ પામ્યો.

પગે ચાલનાર દરેકના હાથમાં શું હતું ? એક હાથમાં ખુસ્તી તસ્વાર અને બીજા હાથમાં સળગતી મસાલ હતી. ફક્ત ઘોડેસ્વારનહ હાથ ખુસ્તી હતા.

તેઓ કાણુ હતો ? ચંદર માણસની એ ટુકડી કાણુ હતી ?

થોડેસ્વારે હુકમ કર્યો 'ને તેના માણસોએ પ્રભાને ડિંચકીને થોડેસ્વારની આગળ ખાંધ ઉપર બેસાડી દીધી.

હજી પણ પ્રભા મુર્ખાવશ હતી. તેની મુર્ખાનું કારણ શોધવાની તકલીફ થોડેસ્વાર સરદારે લીધી નહિ.

જે પ્રભાની આંખો ખુલ્લી હોત તો તે જોઈ શકત કે એ થોડેસ્વાર સરદાર પોતાના દેહ સાન્ધ્ય રસનું દરિદ્રારા પાન કરી રહ્યા છે !

પ્રભાને પોતાની સાથે લઇ સરદારે આગળ ચાલવા માડ્યું. સળગતી મસાલોના પ્રકાશથી આસપાસ અજવાળું અજવાળું થઇ રહેલું.

પ્રભાને એક બોચરામા કેદ કરવામા આવીને ત્યારપછી તેનું શું બન્યું તે તેણે પ્રભાએ પોતેજ-સૌમ્યસિંહને જણાવ્યું છે.

એ ટોળા કોની હતી ?

લુટારાના સરદારની એ ટોળા હતી ! ને ત્યાર પછી તેનો નાશ સૌમ્યસિંહના હાથે કેવી રીતે થયો તે “ પવિત્ર કુમાર ”મા જણાવાયું છે.

“ કિશોરીના પૂર્વ વૃત્તાન્ત. ”

વાવના જળ કાપતી કિશોરી ઠેઠ પાતાળ ભૂમિમા આવી લાગી. વાવનાં પાણી પાતાળ સુધી ફૂટેલા હતા. પાતાળભુમિ આવતાં પાણીનેા અત આવ્યો તે કિશોરીના આશ્ચર્યનો પાર રહ્યો નહિ.

એક મ્હોટું અને અત્યંત કારીગરીયુક્ત મકાન તેના જોવામા આવ્યું. એ મકાનમા પગ ચૂકતાજ તેના વિચારો આકર્ષા રૂપ બની ગયા.

મકાન બધુ હતું પરંતુ મકાનમાં કોઇપણ માણસ તેના જોવામા આવ્યું નહિ. તે મકાનના યોગાનમા દિબી રહીને ચોતરફ જોવા લાગી. થોડે દુર એક સ્ત્રી નગ્નાવસ્થામા હિભેલી તેણે જોઇ. તેણે તે તરફ ચાલવા માડ્યું.

થોડીવારમા કિશોરી એ નગ્ન સ્ત્રી પાસે ઉપસ્થિત થઇ. કિશોરીને જોતાજ તે નમ્ર સ્ત્રી બોલી:

“ બહેન ! તું કોણ છે ? ”

કિશોરીએ પોતાનો પરિચય આપવા પૂર્વે પૂછવા માંડ્યું:

“ પ્રથમ તમે એ કહો કે આ મકાન કોનું છે. આ ભૂમિ કોની છે ? ને આપ કાણ છો ? ”

“ તું મૃત્યુ લોકની માનિતી હો એમ મને લાગે છે. ” તે નગ્ન સ્ત્રી બોલી.

“ હા. અને તમે ? ”

“ બહેન ! ” તે સ્ત્રી બોલી: “ એક મિનિટ પણ થોભ્યા વિના અહિંથી ચાલ્યા જાઓ. કેમ ? ” કિશોરી બોલી: “ અહિં કંઈ મારા માટે બધું છે ? ”

“ હા. ” તે સ્ત્રી બોલી: “ જો તને જીવવાની મમતા હોય તો એક મિનિટ પણ અહિં ન થોભીને મૃત્યુ લોકમાં ચાલીજા. આ તો નાગ લોક છે. અહિં નાગદેવ વસે છે. હું નાગદેવની પત્ની છું. મારા પતિ મત્સ્યભૂમિમાં મારો ચરવા ગયા છે તે હમણાંજ પાછા ફરશેને અહિં તમને જોશે તો તમારા ઉપર અત્યંત ક્રોધાદિષ્ટિ આસે ને તમને ડસીને મૃત્યુના માર્ગે મોકલી આપશે. માટે માર કહેવું માની ન્યાયી આવ્યા તમા ચાલ્યા જાઓ. ”

કિશોરીને તેના મન્દ બાજ્ય પ્રતિ ધ્રુષ્ટા વહ્નટી. પોતે જ્યાં જાય છે. ત્યાં પોતાની ઉપર મ્હોતનાજ નગારા ગડગડે છે એ જાણીને તેને દુઃખ અને તેની સાથે કંપનો અનુભવ થવા લાગ્યો.

“ હે સુન્દર છોકરી ! ” તે નાગદેવ પત્ની બોલી: “ શા માટે અહિં રોકાઈને મૃત્યુના મ્હોમાં હોમાય છે ? મારા પતિને આવવાનો હવે વખત થઈ ગયો છે. ”

“ બહેન ! ” કિશોરી બોલી: “ માફ બાજ્યજ મન્દ છે. હું જ્યાં તમા મ્હોતના દુતનેજ જોઉં છું. મ્હોત જાણે કે મારી પાછળ ફરી રહ્યું છે. ”

“ તમારા જેવી સુંદર સુંદરીની પાછળ મ્હોત ફરી રહ્યું છે એ આશ્ચર્ય પામવા જેવું છે. ” નાગપત્ની બોલી.

“ પરમાત્માની જેવી ધૃષ્ટિ. ” કિશોરી બોલી: “ જો મ્હોત મારી પાછળજ ફરતું હશે તો હું તેના પંજમાંથી કાઢી છટકી શકવાની શક્તિ ધરાવતી નથી. માફ જેમ થશે તેમ થશે. હુંતો અહિંજ રહીશ. મર્ત્યભૂમિ કરતાં અહિંનું સૌન્દર્ય ધણજ ૧૨૫ અને સુંદર હશે. ”

“ જ્ઞેન ! “ નાગપત્ની બોલી: “ જ્ઞેન ! શા માટે જીવ ઉપર ઉદ્ધર થાય છે ? અહિંનું સૌન્દર્ય મર્ત્ય ભૂમિના સૌન્દર્ય કરતાં હજારગણું સુંદર છે; પરન્તુ જોતું જીવતી રહેવા પામીશ તો સૌન્દર્ય દેખીશ ને ? ”

“ નાગદેવ મને શા માટે મારી નાખશે ? ” કિશોરી બોલી.

“ અમારી ભૂમિમા મર્ત્ય લોકનું માનવી આવે ને અમારી ચેષ્ટા જોઈ જાય એ અમે ઠીક માનતા નથી. ” નાગ પત્ની બોલી.

કિશોરી કંઈ બોલી નહિ, ને આજુબાજુ દૃષ્ટિાવ કરી રહી. નાગપત્ની કિશોરીનું સૌન્દર્ય જોઈને છક થઈ ગઈ. તેને તેના સૌન્દર્યનું અભિમાન હતું. નાગપત્નીઓ સુંદરજ હોય છે; ને તેમા પોતે અધિક સુંદરતા સંપન્ન હોવાથી આજ પર્યંત ને પોતાને “ સૌન્દર્ય રાણી ” તરીકે માનતી હતી; પરન્તુ કિશોરીના સૌન્દર્યને નિરખતાજ તેનું એ અભિમાન ગળી ગયું.

મર્ત્ય ભૂમિની ઓઝોમા પલ્લુ સૌન્દર્ય હોય છે તેમ તેણે સ્વીકાર્યું.

“ જ્ઞેન ! ” નાગ પત્ની બોલી: “ તું અહિં શી રીતે આવી ચકી ? ”

“આ મણિના પ્રતાપે.”

એમ કહીને કિશોરીએ પોતાની પાસેનો નાગમણિ નાગ પત્નીને બતાવ્યો. એ મણિને જોતાંજ નાગ પત્ની બોલી ઉઠી:

“આ તો મારા પતિ દેવને! મણિ!...તે તારા હાથમા ક્યાથી આવ્યો ?”

કિશોરીએ જણાવ્યું.

“હું જંગલમા ફરતી હતી ત્યાં મેં આ મણિને જોયોને હાથમા લીધો. પછી તૃષા લાગવાથી વાવમા ઉતરી. પાણીમા હાથ બોળતાં માર્ગ થયો ને હું એ માર્ગે થઇને અહીં આવી. પાણીમાં માર્ગ થયો એ આ મણિના પ્રતાપે હશે !”

“મણિ વીના મારા પતિ ફેણા પહોંચશે ને ઝુરશે માટે હું આ મણિ મારા પતિને આપવા મર્ત્ય ભૂમિમા જઈ આવું. તું અહિં રહીશકે મારી સાથે આવીશ ?”

“નામદેવ એની મેળાએ અહિં નહિ આવે ?” કિશોરી બોલી.

“મણિ વિના અહિં આવી શકશે નહિ. માટે મણિ આપવા માટે મારે પહોંચ મર્ત્યભૂમિમા જવું પડશે.”

કહી નાગપત્ની મણિ લઇને વાવદ્વારા મર્ત્યભૂમિમા આવ્યાને મણિના પ્રકાશમા નાગરાજને પ્રકાશ મારતા-ફેણા પહોંચતા તેણે જોયા તે દોડતી નાગરાજ પાસે ગાઇને મણિ આપ્યો.

મણિ મળતા નાગરાજ કંઈક જ્ઞાન્ત થયા. પરન્તુ એ મણિ નાગ પત્નીની પાસે જોઇને આશ્ચર્યનિવત થયા તેઓ બોલ્યા:

“આ મણિ તારી પાસે ક્યાથી ? શું તું મારી પાછળ પાછળ મર્ત્યભૂમિમાં આવી હતી ?”

નાગપત્નીએ કિશોરીએ મણિ લઈ લીધો હતો ને એ કિશોરી નાગ લોકમાં હાલમાં બેઠી છે વિગેરે હકીકત કહી સંભળાવીને સાથે સાથે કિશોરીના સૈન્ધવ્યની ઘણીજ તારીફ કરી; તે એટલા માટે કે નાગરાજ પોતાનો મણિ ચોર્યાના બદલ તેનો નાશ કરવા ન પ્રેરાય.

ને થયું પણ તેમજ નાગરાજ મર્ત્ય લોકની સુંદરીને નિરખવા અધિર બન્યા. નાગપત્નીની સાથે વાવહારા નાગલોકમાં નાગરાજ ઉપસ્થિત થયા.

પ્રથમ તો નાગરાજને જોઇને કિશોરી બચથી કે પી ઉડી પરન્તુ જ્યારે નાગપત્નીએ કંઈ પણ ડર ન રાખવાનું કહ્યું ત્યારે તે બમ મુકત થઇ.

નાગરાજ કિશોરીનું સૈન્ધવ્ય જોઇ મનમાને મનમાં તેના સૈન્ધવ્ય ની તારીફ કરવા લાગ્યા.

કિશોરી નાગ લોકમાં એકમાત્ર રહી. પછી તેને અક્ષામણુ આવવા લાગી. મર્ત્યલુભિનો આત્મા દેવલોકમાં કેમ ટકી શકે ?

નાગરાજ અને નાગપત્નીની રજા લઈ કિશોરી મર્ત્ય લોકમાં જવા તૈયાર થઇ. પરન્તુ વાવ હારા બહાર નિકળતા માટે મણિ જોઇએ એમ હોવાથી તેણે મણિના માટે નાગરાજને વિનંતિ કરી.

નાગરાજે ઉદાર દિલથી નાગમણી કિશોરીને આપ્યો. કિશોરીએ એ પવિત્રદેવને નમન કર્યું ને રજા માગતાની સાથે આશિર્વાદ પણ માગ્યા.

નાગરાજે મર્ત્ય લોકની સુંદરીને શુભાશિર્વાદ આપ્યા ને મણિના ગુણુ બતાવતાં જણાવ્યું.

“ આ મણિમાં ત્રણ ગુણો છે. એક તો પાણીમાં માર્ગ કરે

છે, બીજું આંધળા મનુષ્યની આંખની પાપણુપર જો આ મણિ ફરે તો મણિના પ્રભાવે આંધળાને ચક્ષુ તેજ સંપાદન થાય છે. ને ત્રીજું એકે જો મનુષ્યને કોઈ થયો હોય તેની ડોકે આ મણિ ચોવીસ કલાક બાંધે તો એ બચકર રોગ પણ નાબુદ થાય છે. આ નાગ-મણિમાં આ ત્રણ મહાન ગુણો છે. વખત આવે તેના ઉપયોગ કરજો. ”

કિશોરી નાગરાજને નમીને મણિની સાથે વાવાદાર થઈ મર્ત્ય જ્ઞાનમા આવી.

હવે તેને પ્રભાનું સ્મરણ થઇ આવ્યું. દેવભૂમિમા તે પ્રભાને છેકજ ભુલી ગઇ હતી. જ્યારે તેણે પ્રભાનું સ્મરણ કર્યું; ત્યારે તેને મુછાં આવી ગઇ. કારણકે તેણે ધારી લીધું કે આવા ભયાનક જંગ-લમા પ્રભા આજ પર્યન્ત જીવતી રહીજ કેમ શકે ?

કેટલાંયે વારપછી તેને મુછાં વળી. જાગીને જુએ છે તો મૂર્ખ-નારાયણના પ્રભાતના પુણ્ય તેજના કિરણો પૃથ્વીપર વિસ્તરી રહ્યા હતા.

તે ઉઠીને ચાલવા માડ્યું. તેની આખો આસુથી ઉભરાવા લાગી પ્રભાની સ્મૃતિ હૃદયને વેડરી નાખતી હતી.

અધ્યાહન થતાં તે એક વૃક્ષની હાયા તળે નિસ્વાસ નાખતી બેઠી. રહેજ આડી થઈ ને નિદ્રા આવતા તે સ્વપ્ન સૃષ્ટિમાં વિહરવા લાગી.

જાણે પ્રભાની ઉપર કોઇ પાપી બલાત્કાર કરી રહ્યું છે !

એકાએક તે ઝળઝળાતે જાગી ઉઠી. આવા સ્વપ્ન મા કેટલું સત્ય હોય છે તેનું તેને જ્ઞાન હતું નહિ; તોપણ તેણે કોઈ વખત સાબળેલું હતું કે અધ્યાહનની નિકટમા જ સ્વપ્ન આવે તે ઘણે જાગે સત્યજ હોય છે.

ને આથી તેણે પોતાના એ સ્વપ્નને માની લીધું. પ્રજાની ઉપર કોઈ પાપી બહાત્કાર કરે છે એદરમજ જાણે તેની ચક્ષુ સમીપ તર-વરવા લાગ્યું.

મસ્તકપર વિજળી દૂટી પડે તે જે આઘાત થાય તે પીઠા થાય તેટલી પ્રબલ પીઠાને તે અનુભવ કરવા લાગી.

સાજ પડીને તેણે આગળ ચાલવાનો વિચાર કર્યો. ઉઠીને રહેજ ચાલતા તેને લથડીયા આવવા લાગ્યા ને તેથી તેણે પ્રયાણનો વિચાર બંધ કરી દહ એક વૃક્ષની ડાળે રહીને રાત્રિ નિર્ગમન કરવાનો વિચાર કર્યો.

તે ઝડપ વૃક્ષપર ચઢી ગય ને એક શાખાની ઉપર બેઠી. જો ઉધના ઝોકા આવે તો પડીજાય એવી સ્થિતિમાં તે શાખાપર બેઠી હતી તેવું તેને વિસ્મરણ હતું નહિ.

મધ્ય રાત્રી થઇ વૃક્ષના મુળ પાસે આવીને કોઈએ ઉતાયો કર્યો: અંધકારમાં પથુ કિશોરી જોઈ ચક્રી કે તે કોઈ પ્રવાસી મનુષ્ય હતો.

પરન્તુ તે આવા ગિહામણા જંગલમાં મધ્ય રાત્રી સુધી વિચરનાર તે કોણ હશે ? શા કારણથી આવા ભયાનક અરણ્યમાં મુસા-હરી કરી રહ્યા હશે ? આવા આવા પ્રશ્નો તેણે મન સાથે કરવા માંડ્યા.

એકાએક કિશોરીના ગળે હુમો બરાચોને તેણે ઉધરસ ખાધી.

મનુષ્યની ઉધરસ સાબળતાજ વૃક્ષના મુળ પાસે લાખો થઇ ચૂકેલો મનુષ્ય અજાણેને બેઠો થઇ ગયોને ઉંચે જોયું તો તેની નયન કમ્પીઓ કિશોરીની આકૃતિની રહેજ જાંખી કરી ચક્રી.

પ્રથમ તો તેણે વિચાર્યું કે તે કોઈ જીવ પ્રેત કે કાકજી પિશા-ચણ હશે, પરન્તુ ઉધરસ મનુષ્યના જેવી હોવાથી તેણે એ શંકાને

મહત્વ આપ્યું નહિં. તોપણ સત્ય વસ્તુ બાંધવા માટે તેણે કિશોરી તરફ દૃષ્ટિ રાખીને પ્રશ્ન કર્યો.

“બાપ ! તું કોણ છે ?”

આ પ્રશ્નથી કિશોરી મુઝાઈ. ઉત્તર આપવો કે નહિ તેના વિચારમાં તે પડી.

કિશોરીને મૌન જોઈને તે મનુષ્યે પુનઃ પ્રશ્ન કર્યો.

“બાપ તું કોણ છે ?”

કિશોરી પૂર્વવત્ત મૌનજ રહી. તેનાથી ઉત્તર આપવાની હિંમત આવી શકાઈ નહિ.

તે મનુષ્ય બાંધે વખત પુછામણા પ્રશ્નને ન ગણકારનાર સ્ત્રી હોય એવો તત્વાર આન હસત કરતો તે બોલ્યો.

“બોલ કે તું કોણ છે ? મનુષ્ય છે કે જીવ છે ? બોલ નહિ તાર સમક્ષેના ઝાટકે હમણાજ ઉડાવી દઉં છું !”

કિશોરી તત્વારનું તેજ જોઈને કંપી ઉઠી. ધુરજતા અવાજે તે બોલી:

“બાપ ! હું જીવ નથી પણ મનુષ્ય છું. સ્ત્રી છું. આપ કોણ છો ?”

કિશોરીના કંઈ કેમલના જેવો મધુર હસો. તેના સ્પર્શ સાંભળીને તે મનુષ્ય હિમ્મત શૂન્ય થયો.

“કંઈની આટલી કામગીરી ! સ્વરમાં આટલી મધુરતા !”

પડીબર તે હીંગલુદ જેવો સ્થીર રહ્યો.

“હું પણ મનુષ્ય છું. માફ નામ રામસિંહ છે, જાતે ક્ષત્રિય છું, ”

“સાફ ” મધુર અવાજે કિશોરી બોલી.

“ બાપ ! શા માટે વૃક્ષ શાખામાં બરાબ બેઠા છો ? ” રામ-સિંહ બોલ્યો. “ નીચે આવો હું તમારી રક્ષા કરીશ. ”

“ મારે ખાતર તમારે શા સાર તસ્દી વેઠવી ?

કિશોરીએ ઉદ્દગાર કાઢ્યા.

રામસિંહ જાણે અજાણે કિશોરી પ્રતિ આકર્ષિત થઈ ગયો.

“ મનુષ્ય મનુષ્યને મદદ કરે તેમાં તસ્દી શાની ? જુઓને શાખ પર શરીર સામ્યવીને બેસતા તમે કેટલા મુશીબતમાં છો ? નીચે આવોને આરામથી સુઓ. સિંહ વાઘ વગેરે હું તમને રક્ષીશ. ”

કિશોરીને આ મનુષ્યના શબ્દોમાં વિશ્વાસ આવ્યો તે હળવે રહીને વૃક્ષ પરથી નીચે ઉતરીને રામસિંહની સાથે આવોને ઊભી રહી.

કિશોરીનું સૌન્દર્ય અધારામાં પણ રામસિંહ જોઈ શક્યો. તેણે મનમાં સૌન્દર્યના સન્માન સરજનહાર તરફ ભક્તિ બાવ પેદા કર્યો.

સૌન્દર્યનું નિરિક્ષણ બે દૃષ્ટિથી થઈ ચકે છે એ બાબત વાચનાર ! તું જાણતો હશે,

એક દૃષ્ટિ સૌન્દર્યના સ્ત્રજનનાર પ્રતિ ભક્તિ બાવ સ્ફુરવેછે, બ્યારે બીજી દૃષ્ટિ અધમ વિકારને ઉછાળે છે.

રામસિંહની દૃષ્ટિ પ્રથમ પંક્તિની હતી. કિશોરીના સૌન્દર્યે તેના હૃદયમાં અગવાનની અકળ કલા પ્રતિ ભક્તિબાવ પેદા કર્યો. કિશોરી, જેવી સૌન્દર્ય પુતળાને તેણે આંતરિક્ષમન આપ્યું.

કિશોરીને પોતાની સન્મુખ આવોને ઊભી રહેલી જોઈને રામસિંહ બોલ્યો.

“ આત્રે બહેન ! બેસો, અબરાશો નહિ. મને તમારો ધર્મના બાપ માનશે ”

રામસિંહના આ શબ્દોએ કિશોરીના ગભરાટને દુર કર્યો રામસિંહના શબ્દોના પડદા પાછળ કંઈ પણ વિકાર દષ્ટિ નથી એમ કિશોરીને લાગ્યું,

તરત તે રામસિંહની સામે બેઠી; ને “ આવી સુંદર પુતળીને જંગલમાં આવી રીને શા માટે સવું પડતું હશે, ” એવો વિચાર રામસિંહને આવ્યો. ને તેણે કિશોરીને પૂચ્યું.

“ બહેન ! તમારો થોડો ઘણો પરિચય મને આપશો ? ”

કિશોરીએ મનમાં વિચાર કર્યો કે પોતાનો પરિચય રામસિંહને આપવો કે નહિ ઘણા વિચારના અન્તે તેણે એમ નિશ્ચય કર્યો કે હાલ તરતમાં તો પોતાનો પરિચય આપવાનું સાહસ કરવું નહિ. કિશોરી બોલી.

“ બાઈ લાચાર છું કે હમણા હું મારો પરિચય આપને આવી શકીશ નહિ. ”

“ મને તે જાણવાની વધારે જરૂર છેજ નહિ. ” રામસિંહ બોલ્યો:

“ મધ્યરાત્રિ પોતી જવા આવી છે. માટે જરા આરામ કરો. હું જાગતો બેઠો છું. તમે જંગલમાં પણ નિર્ભય છો એમજ માનજો મારી તથ્વાર તમારી રક્ષા કરશે.

કિશોરીને પરિશ્રમ પડેલો હોય તેની આખો નિદ્રાના ધેનમાં ઝાલાખાતી હતી; તેથી તે સ્હેજ આડી થઈ; ને રામસિંહ જોઈ શક્યો કે ઘણીજ ગાઢ નિદ્રાને આધીન થઈ ગઈ છે ?

આરે રામસિંહે કિશોરી ગાઢ નિદ્રાધિન જોઈ ત્યારે તે કડ્યોને કિશોરીના મ્હો પ્રતિ જોઈ રહ્યો,

તેણે સ્વાભાવિક આત્મગત ઉદ્ગાર કાઢવા માંડ્યા “ પરમાત્મા એ સર્વેથી સૌન્દર્યની રસભરિ પુતળી જંગલના અસહ્ય સંકટોને શા

કારણથી વેઠતી કરતી હશે ? શું તેના ઉપર સંકટ ઝડપ્યું હશે ! અહા ! શી કાંતિ ! દેહકાંતિ રાજપુત્રી સિવાય હોય નહિ. જો તેમજ હોય કિન્તુ તે રાજપુત્રી હોય તો આવી રીતે રજાવાતું કારણ ? શું તેના માતૃપિતાએ તેને ધરખંદાર કાઢી મુકી હશે ! કાણ જાણે શું કારણ હશે ! પરન્તુ કાંઈ સાધારણ ધરની આ બી હોવી ન જોઈએ જરૂર રાજપુત્રીજી હોવી જોઈએ. ”

તે આ પ્રમાણે ઉદ્દગાર કાઢીને પછી સુન્દરી કિશોરીના મ્હોં પ્રતિ જોઈ રહ્યો.

આખી રાત્રિ તેણે કિશોરીની રક્ષા કરવા જાગ્રત અવસ્થાએજ વિતાવી.

પ્રભાત થયું ને કિશોરીની આખ ઉઘડી. તેની નિદ્રા ચાલી ગઈ. જાગીને જુએ છે તો રામસિંહ કંદર્પ દેવથીયે સુંદર પુરૂષ હતો ને એવા પુરૂષની ધર્મની ખેંદન થવામા તેણે ગર્વ જોયો.

“ખેંદન !” કિશોરીને જાગ્રત થયલી જોઈને રામસિંહ બોલ્યો.

“નિદ્રા સારી રીતે આવી હતી ને ?”

“બાઈ ? ઘણીજ સારી રીતે અને નિદ્રા આવી હતી. મારો સંધ્યો પરિશ્રમ એ નિદ્રામાં ચાલ્યો ગયો છે ને મારા દેહમાં કંઈ અજબ સ્ફુર્તિ સ્ફુરી આવી છે. તમે મારા માટે આખી રાત્રિ ઉજાગરો વેઠ્યો એ માટે હું તમારો આભાર માવું છું. ”

કિશોરીએ આભાર બતાવ્યો.

“ખેંદન ? તેમાં આભાર માનવાની કશીયે અગત્ય નથી. મેં મારો ધર્મ બજાવ્યો છે એમ કહીશ ત્યારે તમે ચમકશો કારણકે મ્હારો ધર્મ તમને ઉજાગરો વેઠીને રક્ષવાનો છે તેની તમને ખબર નહિ હોય. હું જાણિય છું; ને વળી તમે અને બાઈ કહ્યો, તમને

બહેન કહી, આથી મ્હારો ધર્મ ઉપસ્થિત થયો કે, મારે તમારી રક્ષા કરવીજ. તે એ ધર્મ પ્રમાણે મેં જગરણ કર્યું તેમા તમારે કસી આભાર માનવાની જગત્ય નથી.”

રામસિંહે, પોતે આભાર કર્યો નથી; પરન્તુ ધર્મ ફરજનું પાલન કર્યું છે એમ બતાવ્યું.

કિશોરી ભાઇ તરફ વધારે આકર્ષાઇ.

“બહેન ! તમે કયા જવા માગો છો ?”

“હું ગમે ત્યા જઇશ.” કિશોરી બોલી.

“એટલે ?” રામસિંહ બોલ્યો.

“મારા માટે કોઇ નિશ્ચિત સ્થાન નથી. ફરતાં ફરતાં જ્યાં મ્હડી જવાય ત્યા ખડું.” કિશોરીએ જણાવ્યું.

“મારી સાથે ચાલો તો હું તમને એક ગામમાં લઇ જાઉં !”

રામસિંહે એ પ્રમાણે જણાવ્યું.

“શું આટલામા ગામ છે ?”

કિશોરીએ પ્રશ્ન કર્યો.

“હા.” રામસિંહે ટુંકો જવાબ આપ્યો.

“કેટલે દુર છે ?” કિશોરી બોલી.

“અમલમ પચીસ ગાઉ દુર હશે.” રામસિંહે જણાવ્યું.

“અહિંથી ?” કિશોરી બોલી.

“હા.” રામસિંહે જણાવ્યું.

“તમે આ જંગલમાં કેવી રીતે આવી ચડ્યા ?”

કિશોરીએ રામસિંહની વાત જણવાના ઉદ્દેશે એ પ્રશ્ન કર્યો.

“મારી કથા હું અહિં કહીશ નહિ જો તમે મારી સાથે ચાલ્યોને આપણે એક ગામમાં જઇશું તો હું તે વખતે મારી કથા જણાવીશ.”

રામસિંહે જણાવ્યું.

“હું તમારી સાથે આવીશ ” કિશોરીએ રામસિંહની સાથે જવામાં કશું જોખમ ન જોયું.

“તારે ચાલે. અત્યારેજ ચાલવા માડીએ સાજ પડતામાં આપણે પચીસ ગાક કાપી નાંખીએ એટલે રાત ગામમાં રહેવાય.” રામસિંહે એજ વખતે ચાલી નીકળવાનો વિચાર દર્શાવ્યો.

કિશોરીએ તેજ વખતે પ્રયાણ કરવાની ઇચ્છા જણાવી એટલે બંનેએ એજ વખતે ચાલવા માડ્યું.

માર્ગમાં અનેક બચાનક દૃશ્યો તેમના દેખવામાં આવવા લાગ્યા. કિશોરી કંપતી ને રામસિંહ તેને નિડર બનવા કહેતો.

કિશોરીનું સૌન્દર્ય અનુપમ હતું. આવી સૌન્દર્ય શાલિની સુકુમાર સુન્દરી જંગલમાં પડે ચાલીને સુસાફરી કરતી હતી. તેના કોમળ ચરણ આ રસ્તામાં ગુલામના પગલા પાડવાને બદલે જંગલની ખાડતકેરા વાળી ભૂમિમાં પડતા હતા. કોઇ કોઇ વખત તીક્ષણ કાંટાઓ ચરણમાં ભોકાતા ને કિશોરીને કળવળી જતી. નીચે બેસીને મહામુશીબને કાંટો કાઢ્યા પછી તેનાથી ચાલી શકાતું કાંટો પગમાંથી નિકળે એ વખતે લોહીની ટશરો ફૂટતી હતી.

મધ્યાનહ થયો. સૂર્યનારાયણના પ્રખર તેજમાં કિશોરીનો નવનીત સમાન સુકોમળ દેહ તપવા લાગ્યો. તેનું મ્હો તાપથી લાલધુમ બની ગયું. ને રહેજ કાલિમાની હાયા પથ આવી.

રામસિંહ મનમાં મનમાં દુઃખનો અનુભવ કરતો જતો હતો. કિશોરી જેવી સુંદરી કે જેને પદંગથી નીચે ઉતરતા ફેફસા પડે તેને જ મલમ કાટા-ઝાખરાને ઝાળંગવા પડે છે; સુકોમળ દેહને પ્રભાકરના પ્રખર તાપમાં તપાવવી પડે છે એથી રામસિંહને દુઃખ થતું હતું.

જાણે તે કિશોરીના સગે ભાઈ હોય તેમ કિશોરી ઉપર તેને સાગણી વધતી જતી હતી.

તે કિશોરી પણ રામસિંહની પોતાની તરફની સાગણી જોઈ શકતી હતી ને તેથી જંગલમાં ઘણા દિવસે એવા ધર્મ પ્રિયભાઈનું મિલન થયું ને તેના પ્રતાપે જંગલ બહાર નિકળી એકાદ ગામડામાં પહોંચાશે એ વાતથી તેના હૃદયમાં અત્યંત હર્ષ ઉછળતો હતો ને એ હર્ષાવેશમાં તેને ચાલવાનો પરિશ્રમ જણાતો ન હતો.

તાપમાં તપેલી કિશોરીને તૃષા લાગી.

“ ભાઈ ! મને તૃષા લાગી છે. ”

રામસિંહે ઉભા રહીને ચોમેર દાષ્ટ કરેલી પરંતુ ક્યાંય જળાશય હોવાના ચિન્હો તેને જણાયા નહિ.

તેણે જણાવ્યું :

“ બહેન ! આટલામાં કેાંઈ જળાશય હોય તેમ જણાતું નથી. ”

“ પણ મારો કંઈ સુકાય છે. તૃષાના જોરે મારા પગ લથડીયા ખાય છે. ”

કિશોરીએ પોતાની સ્થિતિ જણાવો.

“ જરા આગળ ચાલશું ને જળાશય આવશે. ”

રામસિંહે આગળ ચાલવાનું જણાવ્યું :

“ ભાઈ ! તૃષાનું જોર એટલું બધું છે કે હું હવે ચાલી શકીશ નહિ. ”

કિશોરીએ પાણી પીધા વિના પ્રયાણમાં આગળ વધવાની પોતાની અશક્તિ દર્શાવી

રામસિંહના શિરપર મ્હોટી ચિન્તો આવી પડી. કિશોરીની તૃષાનું જોર વધતું જતું હતું ને તે આકુળ વ્યાકુળ થવા લાગી.

રામસિંહને જણાવ્યું કે “ જો કિશોરીની તૃપા નહિ છીએ તો તેનો પ્રાણુ ઉડી જશે. ”

પણુ ઔટલામા કયાય જળાશય હોય તો રામસિંહ પાણી લઈ આવે ને ?

કિશોરીને આખે તમ્મર આવ્યાને તે એક વૃક્ષની છાંયા નીચે ‘ હાથ ’ ઉઠ્ઠારની સાથે બેસી ગઈ.

રામસિંહ બોલ્યો:

“ બહેન ! જો કે આટલામા કયાય જળાશય હોય એમ જણાતું નથી. તો પણુ હું વધારે તપાસ કરવા માટે આજુબાજુ જરા ફરી આવું. ઇશ્વર કૃપા હશે તો અવશ્ય જળાશય મળી આવશે. ”

એમ કહીને રામસિંહ આડોઅવળો ધુમવા લાગ્યો.

ધણે દુરદુર રામસિંહ ફરી વળ્યો: પરંતુ કયાય તેને જળાશય જોવામાં આવ્યું નહિ.

પછી નિરાશ હૃદયે, મ્હાન વહને જે સ્થળે કિશોરી બેઠી હતી તે સ્થળ તરફ તેણે ચાલવા માંડ્યું.

ને આ શું ?

વાચનાર ! અમાનક તેના હાથ પાછળથી મજબુત પકડાયોને જોત જોતામાતો તેના હાથ રસીવતી મજબુત બંધાઈ ગયા.

રામસિંહ પંદર સોળ માણસની ટોળી જોઈને આબોજ બની ગયો, સઘળાની મુખમુદ્રા પરથી રામસિંહે કળી લીધું કે આ કોઈ છુટારાની ટોળી હોવી જોઈએ ને જંગલમા રહેતી હોવી જોઈએ.

ટોળીમાના એક મનુષ્ય તરફ જોઈને રામસિંહ બેઠ્યો.

“ દગો ! દગો ! નિમકહરામ ! બાચલા ! દગો ! ”

પણુ તે બોલતોજ રહ્યો ટોળીના માણસોએ તેને ધસડવા માંડ્યો.

રામસિંહ પોતે છુટારાના સકંજામાં સપડાયો એના કરતાં પાણી વિના મરવાની અણીપર આવેલી કિશોરનું શું થશે એ વિચારથી રડી પડ્યો.

તેને બાન ન હતું કે છુટારાઓ તેને ક્યા ધસડી જાય છે !

થોડીવારમાં એ ટાળી એક જગ્યાએ આવીને ઉભી રહી ને એક માણસે ભોયરાનું દાર ખોલ્યું.

રામસિંહને ભોંયરામાં કિતારવામાં આવ્યો.

અત્યારસુધી તેની ચક્ષુ સમીપ કિશોરીની તૃષા પિડિત મુદ્રાતર વહી રહી હતી; ને તેથી તે ક્યા ધસડાતો જાય છે તેનું તેને કશું બાન હતું નહિ.

જ્યારે તેને ખબર પડી કે પોતે એક અધકારાવૃન્ત ભયાનક ભોંયરામાં કેદ થયો છે ત્યારે તેના હૃદયમાં એક મહાન્ વજ્રવાત થયો ને એકદમ મુછાં ખાઈને તે જમીનપર પડી ગયો.

વિચારી કિશોરી પાણી વિના તરફડતીજ રહી.

પ્રકરણ ચોથું.

કિશોરીના પૂર્વ પ્રત્યાન્ત (ચાલુ)

“પાણી ! પાણી !”

એક વિશાળ વૃક્ષની ડાયા તળે અસ્વસ્થ અવસ્થામાં પડેલી કિશોરીના મ્હોમાંથી “પાણી ! પાણી !” ના ઉદ્દગાર શ્રવી રચાહતા તરસ્મં તેના કંઠ સુકાનો જતો હતો તેના પ્રાણ જવાની તૈયારીમાં હતા.

તેના તે એકાએક ઝબકીને એટી થઇ. આખ ઉધડીને ઉપરથી પાણીની ધાર પડતી તેણે જોઇ. તેના આનંદનો પાર રહ્યો નહિ, તરતજ તે ઉડીને ધારને ખોખામાં ઝીલવા લાગી.

ખોખો પાણીથી ભરાઇ ગયો. એટલા પાણીથી પણ તૃપ્તિની આગ કેંક શમશે એમ કિશોરીને લાગ્યું.

ને તેથી તેણે ખોખો મ્હો આગળ દીધો.

પણ તે છુટડો ભરે ત્યાર પહેલાં તેના ખોખામાં કોઇએ આવીને લાત મારીને ખોખામાં પાણી ઢોળાઈ ગયું.

કિશોરીએ જોયુંતો પોતાનું પાણી ઢોળી નાખનાર મનુષ્યની આકૃતિ બીલના જેવી હતી.

કિશોરીએ ક્રોધિત મુદ્રાએ કહ્યું.

“ તું કોણ છે ? મારા હાથમાથી પાણી શ્યા માટે ઢોળી નાખ્યું ! તને ખબર નથી કે તરસ્યે મારો જીવ બચ છે ? ”

બીલ અત્યંત નમ્રતા ધારણ કરીને બોલ્યો.

“ બાઈ ! એમ આકળા થાઓ નહિ. વૃક્ષ તરફ દૃષ્ટી કરો. ”

એમ કહીને બીલે ઉંચે જોયું ને કિશોરીએ પણ વૃક્ષ તરફ દૃષ્ટિપાત કરવા ઉંચે જોયું. જેતાજ તે બચથી કંપીને તેની સાથે બીલનો તેણે મહાન ઉપકાર માન્યો.

વાચનાર ! એ દસ્ય શું હતું ? વૃક્ષની એક શાખા ઉપર એક સમડી અજગરને ચીરી રહી હતી !

ને અજગરની દેહમાથી ટપકેલી પાણીની ધાર-કે જે કિશોરી પોતાની તૃષાને શમાવવા માટે પીવા તૈયાર થઈ હતી, -તે પાણીની ધાર હળાહળ ઝેરની ધાર હતી.

કિશોરી એ પી ગઈ હોત તો ?

તૃષા છીપાવાનું તો બાળુએ રહ્યું પરન્તુ તેનું જીવન કુસુમ કરમાઈ જત કિંવા તે મૃત્યુના અમરપંથે પ્રયાણ કરી જત.

મરવાની અણી પર ચૂકાયેલી પોતાને બચાવનાર એક બીલ હતો. પ્રથમ તો બ્યારે બીલે કિશોરીના હાથમા લાત મારીને ખોખા-માતું પાણી ધુણા મળી ગયું. ત્યારે કિશોરી તે બીલ પર અત્યંત ક્રોધિત થઈ; પરન્તુ બ્યારે તેણે જાણ્યું કે પોતાનો જીવ બચાવવા માટે બીલે લાત મારી ત્યારે તેના હૃદયમાં પરમાત્મા પરની શ્રદ્ધા પૂર્ણવેશમા પ્રકાશી નિકળી.

બ્યારે ને ત્યારે પરમહમાળુ પરમાત્મા તેને મૃત્યુના મ્હોંમાંથી ઉંચકી લેતા હતા !

“ બાપ ! ” કિશોરી બોલી: “ તમે ઘણું પુણ્યનું કામ કર્યું છે. જો મારા ખોળાનું ઝેર તમે લાત મારીને ન દોળી નાખ્યું હોત તો આજે મારું મૃત્યુજ હતું. મારે તમારો આભાર માનવો જોઈએ કે તમે મને જીવિત દાન આપ્યું: ”

“ એ બધું ઠીક. પરંતુ તમે કોણ છો ? ને જંગલમાં આ રથને ક્યાંથી આવી ચઢ્યા છો ? તે કહેશો ? ”

“ બાપ ! મારા બાપ મારા માટે પાણી શેવા ગયા છે તે હજી સુધી પાછા ફર્યા નથી માટે તમે તેની તપાસ કરી લાવો. ”

કિશોરીએ કહ્યું.

એ સાબળીને બીલ બોલ્યો.

“ તમારા બાપ કદ બાળુએ ગયા છે ? ”

“ તેની મને ખબર નથી. હું તો તૃપાથી પીડાતી આખો મીઠીને પડી હતી ને તેઓ પાણી લાવવા માટે ગયા છે પરંતુ તે ઘણે દુર તો નહિજ ગયા હોય. આજુબાજુ ક્યાંક પાણીની તપાસ માટે ફરતા હશે. ”

કિશોરીએ જણાવ્યું.

“ તમારા બાપની તપાસ માટે હું જઇશ. પરંતુ તમે અહિં રહો એ ઠીક નહિ. વાષ વરૂની વસ્તી અહિં પુષ્કળ છે. માટે તમે મારી ઝુંપડીએ ચાલો. ત્યાં તમને પાણી મળશે. ”

“ તમારી ઝુંપડી કેટલે દુર છે ? ” કિશોરી બોલી:

“ પાસેજ છે. ” બીલ બોલ્યો.

કિશોરી ઉભી થઈને બીલની સાથે ચાલવા લાગી.

બીલ જેવા કાળા ચામડીવાળા માનવીના હૃદયમાં મનુષ્યાત્મા પ્રતિ કેટલી લાગણીને અનુકર્યા હોય તેની કિશોરીને ખબર પડી; ને

મણિ બહેનના હળાહળથી ભરેલા હૃદયપ્રતિ તેને અણુગમે વહ્યયો.

થાડીવારમા બન્ને એક ઝુંપડી પાસે આવીને ઉભા રહ્યા.

બીલ ખુબ મારે ત્યાર પહેલા અંદરથી એક સ્ત્રી આવીને તેને ઉદ્દેશીને બીલ બોલ્યો:

“ આ બાઇને આપણે ત્યા રાખજો. તેમને પાણીની તૃષા લાગી છે તે પાણી પાજો. હું તેમના માઇની શોધ માટે જઈ છું ? ”

એમ કહીને તીર કામઠું લઇને રામસિંહની તપાસ માટે નિકળી પડ્યો.

બીલના ગયા પછી કિશોરી બોલી:

“ બહેન ! એ ગયા એ તમને શું થાય ? ”

“ ઘણી. ” બીલ પત્નીએ ઉત્તર આપ્યો.

“ તમારું નામ ? ” કિશોરી બોલી.

“ રામી ” બીલપત્નીએ જણાવ્યું.

“ ઠીક આપણે વધારે વાતચીત કરીએ ત્યાર પહેલાં મને પાણી આપો મને અત્યંત તૃષા લાગી છે. ”

કિશોરીએ પોતાની તૃષાની પીડા જણાવી.

રામીએ એક સ્વચ્છ પત્ર પડીમામા સ્વચ્છ પાણી લાવી આપ્યું ને કિશોરીએ પોતાની તૃષામિ ખુઝાવી.

કિશોરીએ પાણી પીધા પછી ઉદ્ગાર કાઢ્યા.

“ બહુ થજો તમારું !

“ બહેન ! તમે કોણ છો ! ” રામી બોલી.

સ્વાભાવિકજ છે એક એવો નિયમ છે કે સ્ત્રીનું હૃદય સ્ત્રીની પાસે ખુલ્લીજ નથી છે. પુરુષથી કદાચ સ્ત્રી વાત છુપાવશે, પરંતુ પોતાની સખાથી તે કદીપણ વાત છુપાવશે નહિ.

રામીના પ્રશ્નના ઉત્તરમાં કિશોરીએ પોતાના થોડા ધણા પરિચય આપ્યો.

રામી કિશોરીની સંક્ષેપ કથા સાંભળીને દુઃખી થતી હોય તેમ કિશોરીને જણાવ્યું.

“ જુદેન ! ” કિશોરી બોલી. “ આ જંગલમાં તેમે ક્યારથી વસો છો ! ”

“ ક્યારથી એટલે ? અમે જન્મમાં ત્યારથીજ જંગલમાં રહીએ છીએ. વસ્તીમાં રહેવું અમને ગમતુંજ નથી. મારા સસરા અને મારા પિતા અહિંજ રહેતા હતા. મારા લગ્ન થયા પછી અને વડીલો ગુજરી ગયાને અમે આ ઝુંપડીમાં રહીને આનંદ માનીએ છીએ.”

“ ઝુંપડીમાં રહી શું આનંદ માણતા હશે ! ”

કિશોરીએ પ્રશ્ન મન સાથે કર્યો. તેના મન તરફથી તેના એ પ્રશ્નનો જિત્ત મળ્યો કે “ પ્રેમી જોડું જંગલમાં કંદમૂળ ખાઈને ને કાઠાની શય્યા પર સુઈને પણ જે આનંદ અનુભવે છે તે આનંદ સ્વર્ગીય હોય છે. મોટા આલીશાન જંગલમાં રહેનાર-દરેરોજ મિષ્ટાન્ન આરોગનાર, ગાડી ધોડાથી રહેલ કરનાર દંપતી—પરસ્પર પ્રેમના અભાવે એ આનંદનો અનુભવ કરી શકતાજ નથી. ”

રામી પતી પણ રામસિંહનો પન્તો લઈને આવ્યો નહિ તેથી રામી અને કિશોરીની ચિન્તા વધવા લાગી.

થોડી વારે બીલ આવ્યોને નિરાશાજનક સ્વરે બોલ્યો;

“ બાઈ તમારા બાઈનો પત્તો મળ્યો નહિ. હું ધાઈ છું કે તે કોઈ બદમાશોના સકળમાં સપડાઈ ગયા હશે કારણ કે આટલામાં છુટા-રાની ટોળીઓ રાત્રિદિવસ ફરતી ફરે છે.

કિશોરીની આખમાં ઝળઝળાયા આવ્યા. પોતાને ખાતર રામ-

સિંહ કોઇ છુટારાની ટોળીમાં પકડાઇ ગયો હોય તો ધણે દુઃખી થશે એ વિચારથી તેને અત્યંત દુઃખ થયું.

બીલે તેને આશ્વાસન આપ્યું ! રામીએ પણ દિલાસો આપ્યો. ને મહા પ્રયત્ને કિશોરી દિલગીરીના આસુ વહાવતી અટકી.

વાચનાર ! કિશોરીને કેવા કેવા સંયોગોમાંથી પસાર થવું પડ્યું ? ને હજી કેવા કેવા દુઃખદ સંયોગોમાંથી પસાર થાય છે તે જાણવાનું બાકી છે એટલે વાર્તા પ્રવાહમાં આગળ વધ.

રામીની સાથે કિશોરી છેકજી હળીમળી ગામ જાય છે કેમ સગી બહેનો ન હોય !

કિશોરીએ બીલની નહાની શી ઝુપડીમાં જીવન વિતાવવાનો નિશ્ચય કર્યો. ને એક માસ સુધી એ ઝુપડીમાં ને રહી.

પણ તેનું બાળ્ય મનદ હતું એટલે જ ગલની ઝુપડીમાં પણ ને સુખ અને આનંદમાં શી રીતે રહી શકે ? વિધિ દેવે તેના બાળ્યમાં લખેલા દુઃખને ભોગવ્યા વિના તે કેમ રહી શકે ?

એક દિવસ તે ઝુપડીમાં એકલી બેસી હતી. બીલ અને રામી બંને રહેજી દુર ફરવા ગયા હતા. સમય સાજનો હતો. ધણી વખત એ બીલ દંપતીની સાથે કિશોરી ફરવા જતી; આજે તેના ઉપર સસ્કારો થવાના હશે તેથી તે બહાર ફરવા ન જતા ઝુપડીમાં જ રહી.

ઝુપડીના દાર આગળ આવીને તે આભુખાભુ જોવા લાગી. સુષ્ટિ સૌન્દર્ય નિરખવાનો તેને અત્યંત શોખ હતો. સુષ્ટિની સુંદરતા બીલની ઝુપડીના ચોમેર ખૂબ ખાલી નિકળેલી હતી ! કિશોરી પ્રકૃતિનું સ્વર્ગીય સૌન્દર્ય નિહાળવામાં તલ્લીન બની ગઈને પાછળથી કોઇએ આવીને તેને ઉંચકીને ઘોડા પર નાખી, ને ઘોડાને પુરપાટ દોડાવી મૂક્યો.

કિશોરી કંઈપણ બુમરાણુ ન કરે એટલા માટે તેના મ્હોઝે હુઝે દેવામાં આવ્યો હતો.

ભ્યારે રામી અને તેના પતિ બહારથી ફરીથી આવ્યા ત્યારે કિશોરીને ઝુંપડીમાં જોઈ નહિ; તેથી તેમણે ઝુંપડીની આબુ બાબુ તપાસ કરી. પણ કિશોરીનો પત્નો તેમને મળી શક્યો નહિ.

કિશોરીના એક મહીનાના સહવાસથી રામી કિશોરીને કોઈ બદમાશ ઉપાડી ગયું હશે કે વાઘ વરૂએ ફાડી ખાધી હશે ત્યારે ખૂબ રડી. ને બે દિવસ સુધી તેણે કાઠપણ ખાધું પીધું નહિ.

પત્નીની આવી હેતાળ પદ્ધતિપર પતિ દેવ અત્યંત સંતુષ્ટ અને મુગ્ધ થયા.

થોડા દિવસ પછી એ બીજા દંપતી કિશોરીનું નામ સુદ્ધામ જુલી ગયા. પ્રકૃતિનો એવો નિયમજ છે કે કાળે કરીને બધું વિસ્મરી જાય છે !

હવે કિશોરી કયા મઝ ? તેને કાણુ ઉપાડી ગયું ? એ પ્રશ્નનો ઉકેલ કરીએ.

કિશોરીને ઉપાડી જનાર એક કામાધ હતો એક વખત તે શિકારે નિકળેલા તે ફરતો ફરતો જે બીજની ઝુંપડીમાં કિશોરી હતી તે ઝુંપડીએ આવી રહેલા ને થોડી મિનિટ વિભાતિ લીધેલી એ વખતે કિશોરીને તેણે જોઈ હતી. તેજ વખતે કિશોરીને લંચકી જવાનું તેને મન થયું હતું; પરંતુ બીજરાજને તે પહોંચી શકે એમ હતું નહિ તેથી એ વખતે ચાલ્યો ગયો હતો; પરંતુ તેનું મન કિશોરીમાં ચોટી ગયું હતું. આજે તે ફરતો ફરતો એજ ઝુંપડીએ આવ્યો ને દારમાં કિશોરીને ઉભેલી જોતાંજ તેને લંચકીને થોડાપર નાખી રવાના થઈ ગયો.

એ કામાંધ પુરુષનું નામ મદનસિંહ હતું. રાવણીગામનો તે રાજા હતો. રામીની કુંપડીથી રાવણીગામ પચીસેક ગાઉ દુર હતું.

મદનસિંહ કિશોરીને લઇને રાવણી આવી પહોંચ્યોને સીધો રાજા મહાલહરમા લુસી ગયો.

અશ્વને બાધવાનું એક નોકરને કહી મદનસિંહે કિશોરીને પોતાના ખાસ રમમા પુરી દીધી.

મધ્યરાત્રે મદનસિંહ કિશોરીના સૌન્દર્યનું પાન કરવાને તેનું શિયળ સંહારી પોતાની કામતૃષા છીપાવવા તે ખાસ રમમા પ્રવેશ્યો. પ્રવેશતી સાથેજ તે સ્તબ્ધ થઇ ગયો. આખા રમમા જોયું પણ કિશોરીની બાળ મળી નહિ.

વાચનાર ! કિશોરી ક્યા ગઇ ?

જ્યારે કિશોરીને પોતાના ખાસ રમમા મદનસિંહે પુરી દીધી એ વખતે કિશોરી અત્યંત રૂદ્ધ કરવા લાગી. અત્યાર સુધી પવિત્ર રહેલી જીંદગીના પટ ઉપર હવે કલંક લાગશે—કામાંધ પુરુષ પોતાનું શિયળ ત્રત સંહારશે એ વિચારથી તે કંપી રહી હતી; ત્યાં એકાએક બારી વાટે એક ભયાનક હાથ રમમાં આવતો કિશોરીએ જોયો. એ હાથમાંથી આકૃતિ બની ગઇને કિશોરી ભય સાથે આશ્ચર્યના ઝોકા ખાવા લાગી. જેત જેતામા એ અદસ્ય આકૃતિ કિશોરીને ઉપાડી ગઇ.

કિશોરીને ખબર પડી નહિ કે પોતાને કાણા ઉપાડી જાય છે ક્યા ઉપાડી જાય છે. જે આકૃતિ પોતાની પીઠ પર કિશોરીને બેસાડીને ગગન માર્ગે ઉડી રહી હતી, તે આકૃતિને કિશોરીની ચર્મ ચક્ષુ જોઇ શકી નહિ.

પોતાને મમે તે...અને મમે ત્યાં લઇ જાય છે; પરંતુ મદનસિંહના

હાથે પોતાની પવિત્રતા છુટાવા ન પામી એટલાથી કિશોરીને આનંદ થતો હતો; હવાની પેઠે એ અદૃશ્ય આકૃતિ કિશોરીની સાથે ગગન પથે ઉડી રહી હતી. એ આકૃતિ દેવાકૃતિ હશે એમ કિશોરીએ કંઈપણ પરંતુ જ્યારે તે ભોયરામાં આવી ત્યારે તે જોઈ શકી કે મદનસિંહના રૂબરૂથી હાથના આકૃતિ ભયંકર રાક્ષસની આકૃતિ હતી ને પોતે એ રાક્ષસના ભોયરામાં આવી હતી !

એ રાક્ષસની આકૃતિ અત્યંત ભયંકર હતી. કિશોરી તે રાક્ષસના ઝેરને જોતાજ કંપવા થયેલા માનવીની પેઠે કંપવા લાગી.

રાક્ષસ બોલ્યો :

“ સુન્દરી ! શામાટે ધ્રુજે છે ? હું તને કંઈપણ ત્રાસ આપવાને નથી. તારા જેવું સુન્દરીને હું ત્રાસ આપું એવો ગમાર નથી. તને ત્રાસ આપવાને બદલે હું તને માન આપીશ. તને મારી... ..મારી પત્ની બનાવીશ ”

કિશોરીએ સાબળતા ધણું દુઃખ પામી. ઉલ્લાસથી ચુલ્લમા પડ્યા જેવું તેને લાગ્યું : મદનસિંહના કરતા આ રાક્ષસનો સંકંજો સહસ્રગણો ભયંકર હોય તેના સંકંજામાં સપડાયથી પોતે, પોતાની પવિત્રતા સાચવી શકશે કે કેમ એનો તે વિચાર કરવા લાગી.

“ સુન્દરી ! ” રાક્ષસ બોલ્યો.

કિશોરી મૌન રહી.

“ સુન્દરી ! કેમ કંઈ બોલતી નથી ? શું તું મારાથી ડરે છે ? ”

રાક્ષસ લડુ બનતો જતો હતો.

કિશોરી પૂર્વવત્ મૌનજ રહી. એ ભયંકર રાક્ષસની સાથે વાત કરતા તેની જીભ કંપવા લાગી.

“ કેમ બોલતી નથી ? ” રાક્ષસ જરા તાડકીને બોલ્યો.

“ મને અહિં કેમ લાવ્યા છો ? તમે કોણુ છો ? ”

કિશોરીએ એ બે પ્રશ્નો મહા પ્રયત્ન પૂછ્યા.

“ મારી પત્ની બનાવવા માટે હું તને અહિં લાવ્યો છું. ને હું કોણુ છું તેની તને ખબર નહિ હોય; પણુ હું રાક્ષસ જ્ઞાતિમા વડો છું. બધા રાક્ષસો મારા તાબામા છે. ચારી મંત્ર વિદ્યા એટલી બધી પ્રબળ છે કે કહેતો આખી પૃથ્વીને સળગાવી દઉં ! ”

રાક્ષસની આવી બચંકર વાત સાંભળતાજ કિશોરીના હાજ ગમડી ગયા. પોતાની પવિત્રતા સાચવવા માટે આત્મહત્યા કર્યા સિવાય તેને બીજો એક પણુ માર્ગ સુક્તીનેા જણાયો નહિ.

તે બચ ગ્રસ્ત દષ્ટિએ રાક્ષસ પ્રતિ જોઇ રહી.

રાક્ષસ બોલ્યો:

“ તું ગજરાય છે શામટે ? આ બધો ખજાનો તારો થશે. ”

એમ કહીને રાક્ષસે ભેગું કરેલુ દ્રવ્ય-હીરામાણુક વગેરે કિશોરીને બતાવ્યું. કિશોરી એ મ્હોટો ખજાનો જોઇ સ્તબ્ધ થઇ ગઇ.

“ બોલ આટલો ખજાનો તને બીજો ક્યાંય મળી શકત ? ”

રાક્ષસે ખજાનો બતાવીને પછી જણાવ્યું.

કિશોરી મૌન રહી.

“ હું તારી સાથે લગ્ન કરવા માગું છું બોલ તું મારી પત્ની થવાની હા પાડે છેને ? ”

રાક્ષસે પોતાના મુળ ઉદેશને રજુ કરતા એ પ્રમાણે પ્રશ્ન પૂછ્યો હા કે નાના એક જવાબ કિશોરી તરફથી વળ્યો નહિ,

રાક્ષસ આથી ખીજાયો. કિશોરી સૌન્દર્યવંતી છે; પરન્તુ તેમા રસબુદ્ધિની ખામી છે એમ તેને લાગ્યું.

જ્યારે કિશોરીનું હૃદય બળીને આખ થતુંજ હતું.

રાક્ષસે વિચાર્યું કે કિશોરી ડરે છે પણ થોડા દિવસો રહેશે એટલે સહવાસથી તેનો એ ડર જતો રહેશેને પછી તે પોતાને પરણવા જરૂર ખુશી બતાવશે; માટે થોડા દિવસ થોભી જવું.

આવો વિચાર કરીને રાક્ષસે થોડા દિવસ વિતાવ્યા. દરરોજ કિશોરી પાસે હા નાનો જવાબ માગતો ! પણ કિશોરી કંઈપણ ઉત્તરી આપતી નહિ.

એક દિવસ કિશોરી એકલી બેઠી હતી ને તેને વિચાર આવ્યા કે: “ આવી રીતે કેટલા દિવસો કાઢી શકાશે ? આખરે રાક્ષસ બલાતકાર કરશે તો ? ”

આમ વિચારોદ્ધાર તે કાઢી રહી હતી. મુક્તીનો એક પણ માર્ગ તેને મળતો ન હતો.

પણ એકાએક તેને એક મુક્તિનો માર્ગ જડ્યો.

જ્યારે એક દિવસ સાંજના સમયે રાક્ષસે બોયરામા પગ મૂક્યો ; ત્યારે કિશોરી હસતી હસતી સામી ગઈ અને બાજુ કે અંતરના ઉમળકા પૂર્વક વાતો કરવા લાગી. રાક્ષસના આનંદનો અવધિ થયો.

“ આજે હું તમારી સાથે પ્રેમથી વાતચીત કરીશ. મેં બહુ બહુ વિચારો કર્યા, તમેજ મને યોગ્ય લાગ્યા છો. ”

આ શબ્દો સામળતા રાક્ષસ હસી પડ્યો ને બન્ને એક પલંગ પર બેઠા.

વાત વાતમા કિશોરીએ રાક્ષસનું મૃત્યુ શાથી છે તે પૂછી લીધું. એ જણાવા માટેજ તેણે રાક્ષસ સાથે આજે કૃત્રિમ પ્રેમભાવ વ્યક્ત કર્યો હતો. રાક્ષસનું મૃત્યુ પીંજરામા પુરેલા પોપટના મૃત્યુની સાથેજ છે એવું કિશોરીએ રાક્ષસના મ્હોંએથીજ જાણી લીધું.

પછી રાક્ષસ રહેજ આડો પડ્યો ને કિશોરી પગ દબાવવા બેઠી. રહેજ વારમાંતો રાક્ષસ નિદ્રાવશ થઈ ગયો.

હળવેથી કિશોરી પોપટના પિંજરા પાસે ગઈ અને પોપટની ડોક મરડી નાખી. પોપટ તરફડવા લાગ્યો ને તેની સાથે રાક્ષસ પણ તરફડવા લાગ્યો, પાંચમિનિટમાં પોપટ અને રાક્ષસ બન્ને મૃત્યુવશ થઈ ગયા.

કિશોરી રાક્ષસના મૃત્યુથી આનંદમાં આવી ગઈ અને તરતજ રાક્ષસના ભોંયરા બહાર નીકળી ગઈ.

રાક્ષસનું ભોયડું બચાનક જંગલમાં હતું. ભોંયરામાંથી બહાર નીકળાને કિશોરીએ ચોમેર દૃષ્ટિ કરી તો જંગલની ધારી ધરા બમ્બેલી તેણે જોઈ.

પોતાની પવિત્રતા બચાવી શકી ને એક દુષ્ટાત્માનો નાશ કરી શકી એવિચારથી તેનું હૈયું ગંગગળ આનંદના હિંચોળે ઊછળતું હતું.

ધારી વૃક્ષધરા વચ્ચે કિશોરી એકલી ધ્રુમવા લાગી. એક દીવસ એક બાબુએથી તેના તરફ એક સિંહ દોડતો આવતો તેણે જોયો ને તેટલામાંતો તેના હાથમાં બહુકની ગોળા વાગી ને ચીસપાડીને મુર્છિત થઈ ગઈ.

વાચનાર ! આ ગોળા છોડનાર સૌમ્યસિંહ હતો. ચીસ સાંભળાને તે જરા આગળ આવ્યો ને કિશોરીની છાતીપર સિંહ પંખે મારવાની તંમારીમાં તેણે જોયો. સારપક્ષી શું બન્યું તે ‘પવિત્રક્રમાર’ માં જણાવાઈ ગયું છે.

કિશોરીનો પૂર્વવૃત્તાન્ત વાચકોએ બાણી લીધો હતો.

પ્રકરણ પાંચમું.

ભાર્ગવેન મિલન.

વાચનાર 'આટલા પૂર્વ વૃત્તાત પછી હવે વાર્તા પ્રવાહમાં આ-
ગળ વધીએ.

પ્રથમ તો વાતનો ઉકેલ કરીએ કે સૌમ્યસિંહનો અશ્વ કોણ
લઈ ગયું ? કિશોરીને કોણ ઉપાડી ગયું ?

જ્યારે સૌમ્યસિંહ કિશોરીની સાથે વાર્તાગાપ કરવા બેઠો હતો,
ત્યારે કિશોરીને દુરથી એક સમતાન જોઈ ગયાં હતાં. કિશોરીના
સૌન્દર્ય તેને એટલો બધો આકર્ષ્યો કે તેને પોતાને ત્યાં ઉપાડી જવાનો
વિચાર કર્યો.

પણ એ વિચાર અમલમાં શી રીતે મૂક્યો.

તેણે પોતાના સાથીને કહ્યું:

“ જગત ! ને પેલી સ્ત્રી અને પુરુષ વાતો કરી રહ્યા છે. ”

જગતે તે જોયું ને જણાવ્યું.

“ વીરસિંહજી ! તે માટે આપ શું કહેવા માગો છો ? ”

“ મારો વિચાર એમ થાય છે કે એ સ્ત્રીને આપણે ત્યાં ઉપા-
ડી જઈએ. ”

“ તેની પાસે એક ક્ષત્રિય યુવક બેઠો છે ને ?”

“ એટલે ?”

“ લગાઇ કરવી પડશે !”

“ આપણે એ જણ એ એક જણને નહિ હરાવી શકીએ !”

વિરસિંહની દ્રષ્ટિ ચોમેર ફરી રહી હતી. સૌમ્યસિંહના અશ્વ તરફ દ્રષ્ટિ જતા તે બોલ્યો.

“ જગત્ ! એમ કરીએ. પેલા અશ્વ પર સ્વાર થઇને આપણા સ્થાને ચાલ્યો જા. એ અશ્વ બીજાને હાથ જતા હલણાટ કરશે એટલે પેલો માણસ અશ્વની તપાસ માટે જી પાસેથી ઉડે એટલે હું એક-દમ એ જાને કચડી અશ્વને પુરપાટથી હોડાવના આપણા સ્થાને આવી પહોંચીશ. ”

વીરસિંહ ઘોડેસ્વાર હતો ને તેનો માથો જગત્ અશ્વ વિનાનો પડે ચાલનારો હતો.

વિરસિંહના કહેવા પ્રમાણે જગત્ અશ્વ પાસે ગયોને સ્વાર થઈ અશ્વને હોડાવી મૂક્યો.

સૌમ્યસિંહનો અશ્વ પાણીદાર હતો. બીજા ઘણીના હાથ તેણે ઝોળખી લીધાને હલણાટી કરી. સૌમ્યસિંહ કિશોરી પાસેથી ઉડીને અશ્વ તરફ ગયોને પાછળથી વિરસિંહ કિશોરીને પોતાના અશ્વ પર લઇ સ્વસ્થાને પ્રતિ પ્રયાણ કરી ગયો.

વિરસિંહની ટોળી જંગલમાં જ ફરતી હતી. જંગલમાંજ તેમને રહેવા માટે એક યુક્ત બોયફ હતું.

કિશોરીને એ બોયરામાં લાવ્યા પછી વિરસિંહે પોતાનો હુબ્બ છરાદો વ્યક્ત કર્યો.

એક રમમા કિશોરી અને વીરસિંહજ હતા. વીરસિંહે કહ્યું.

“ બહાલી ! તું બહુ સુંદર છે હો ! ”

“ બહાલી ! ” તુ સંબોધન સાંભળીને કિશોરીના મ્હોંપર લાલીમ પ્રકૃતી વિરસિંહ બોલ્યો :

“ બહાલી ! મને ઓળખે છે કે હું કાણ છું ? ”

કિશોરી કંઈપણ બોલી નહિ. ફક્ત વીરસિંહના દુઃખ મ્હો પ્રતિ તે કરડી નજરે જોઈ રહી.

“ કેમ કાંઈ બોલતી નથી ? જીભ નથી ? ”

વીરસિંહ બોલ્યો.

“ આવ ! આવ ! બહાલી ! હું તારા..... ”

એટલું બોલીને વીરસિંહે કિશોરીને બાથમા બીડી લેવાની એટા કરવા માંડી.

એ જોઈને કિશોરી પાછળ હટતી ક્રોધાન્વિત મ્હેરે બોલી.

“ દુર રહો ! મારા શરીરને અડકતા ના. ”

“ તારા શરીરને શા માટે ન અડકું ? ”

એમ કહીને વિરસિંહ પુનઃ કિશોરી તરફ જવા લાગ્યો.

હવે કિશોરીએ શ્રદ્ધ સ્વરૂપ ધારણ કર્યું. મ્હોટા અવાજે તે બોલી.

“ ખબરદાર ! જો મારા તરફ એક ડગલું પણ બચું છે તો ! ”

“ તો શું થશે ? ”

“ આપણા બેમાર્થી એકનો વિનાશ થશે ! ”

“ માંડીરે માંડી ! આમ ક્રુપિત થવાની મતલબ ? હું તારા પ્રેમનો બિખારી છું. ”

“ એટલે ? ”

“ હું તારા સૌન્દર્ય રસનું પાન કરવા તૃપાતુર છું ! ”

“ શૂંપ રહો. ? ”

“તમે વિના કારણ કોધ કરો છો !”

“પરનારી તરફ વિકારની દ્રષ્ટિ કરતા શરમ નથી આવતી?”

“સૌન્દર્યના અમૃત રસનું પાન કરવું તેમાં શરમ જ્ઞાની?”

“ધિક્કાર છે ! તમારા આવા જ્ઞાનને લાખવાર ધિક્કાર છે !
ખખર છે કે કામાધ વૃત્તિ અનુષ્યનો નાશ કરાવે છે?”

“કેમ !”

“જુઓ એક એકડા રાજ્યના અધિષ્ઠાતા રાણાનો નાશ શાથી થયો ? કૈયો ક્રિયક સો બાઇઓની સાથે મ્હોતને શરણે શાથી ગયો ? રાવણે સિતાપર કુદ્રષ્ટિ કરીને તેમાં તેનો નાશ થયો; તમે પરસ્ત્રી પ્રતિ દ્રષ્ટિ કરો છો તો તમારો પણ વિનાશ થશે.”

“કંઈ પરવા નહિ. હું તો તારા સૌન્દર્ય રસના પાનનો તર-
સ્થો છું !”

“શરમાઓ ! એવી અધમ છત્તા જાહેર કરતા શરમાઓ !”

“શરમની જગ્યા નરમ હોય છે ! માટે મને મારી તૃષા છીપા-
વવા દે, તને ખખર તો હશેજ કે તું અહિં એકલી છે.”

“નહિ. દુનિયાના પ્રભુ દીન દયાળ દામોદર મારી સાથેજ છે”

“એમ ?”

બોલી વિરસિંહ કિશોરી તરફ ધસવા લાલ્યો. કિશોરીએ અત્યંત કુશળતાપૂર્વક છલંગ મારીને વિરસિંહની બેઠમાથી કટાર ખેંચતી સામી ઉગમતી ઉભીને ચંડિકા સ્વરૂપ ધારણ કરીને બોલી.

“વિષય લપટ ! અધર્મી ! આવ !”

વિરસિંહ કિશોરીની આટલી શક્તિ જોઇને આભોજ બની ગયો.
તે ધીમે રહીને બોલ્યો.

“હીક...તમે કહેશો કે જંગલમાં ક્યાથી ચડી આવ્યા?”

“ તે જણાવવાનો મને અવકાશ નથી. ”

કિશોરી બેઠકારી પૂર્વક બોલી,

વિરસિંહ એકદમ કામાતુર થઈ ગયોને તેણે કિશોરીને પોતાના બાદ પાશમાં બાંધ કરી.

કિશોરી યુમરાણી પાડી રહી. વિરસિંહ તેની યુમોની ફરકાર કરતો ન હતો. તેણે યુમ્યાન લેવા ઠગ્યા કરી; પણ તે ઠગ્યા અમલમાં મુકાય ત્યાર પહેલાં રમના દ્વાર તુટીને એક જાણુ પડ્યાને એક માણસ વિકાળ મુદ્રાએ અંદર ધસી આવ્યો.

વિરસિંહે એ માણસને જોઈને કિશોરીને ચુપી લેવાનું બંધ રાખ્યું ને તે કોઈપૂર્વક બોલ્યો.

“ કેદી થઈને આટલું સાહસ કરનાર તું કોણ છે ? આવ, તારા આજે કંકડા કરે. ”

એમ બોલીને વિરસિંહે તદ્વાર મ્યાન મુકત કરીને કિશોરીની મદદે આવનાર એ વાર પુરૂષ તરફ તે ધસ્યો.

વાચનાર ! કિશોરીની મદદે આવનાર અન્ય કોઈ નહિ; પરંતુ કિશોરીના ધર્મબંધુ રામસિંહજી હતા.

રામસિંહ કિશોરીના માટે પાણી લેવા ગયો ત્યારે તેને જે ટાળાએ પકડ્યો હતો તે વીરસિંહની ટાળા હતી. તે દિવસથી રામસિંહ વીરસિંહના કેદી તરીકે જીવન દુઃખદ રીતે પસાર કરતો હતો.

આજે તેણે કિશોરીની ખૂસો સાબળાને તેનું હૃદય હિસ્કેરાઈ ગયું. યુમો પરથી તેણે માન્યું કે છુંટારાનો કોઈ બાધા ઉપર બળાત્કાર થાય છે. તરતજ જે રમમાથી યુમો આવતી હતી તે રમના દ્વાર પાસે તે દોડી આવ્યો ને લાત પ્રહારે દ્વાર તોડી નાખી રમની અંદર ધસી ગયો.

રામસિંહને જોઇને વિરસિંહ તસ્વાર મ્યાન મુક્ત કરીને તેના કકડા કરી નાખવા તૈયાર થયો. પણ રામસિંહ જોવો તેવો ન હતો. વીરસિંહથી તે ખાધો જાય એમ ન હતો.

વીરસિંહને તસ્વાર સાથે પોતાની તરફ ધસી આવતો જોઇને રામસિંહ તૈયાર થઈ ગયો ને જોવો વીરસિંહ રામસિંહ પર ઝાટકો મારવા જમ તેવોજ રામસિંહ કુદ્યો અને વીરસિંહના હાથમાં તસ્વાર તેણે ઝુંટવી લીધી.

વીરસિંહ દ્વાર તરફ ધસ્યો પરન્તુ રામસિંહે તેનીજ તસ્વારથી એ શયતાનનું ડોકું ઉડાવી દીધું.

સદ્બાગ્યે વીરસિંહના સાથીઓ કામ પ્રસંગે-શિકાર શોધવા બોયરાની બહાર હતા ને તેથી વીરસિંહનું ખુન કરી રામસિંહ કિશોરીને લઇને બોયરાની બહાર નિકળી પડ્યો.

કિશોરી રામસિંહને ઓળખી શકી નહિ ! પરન્તુ રામસિંહ કિશોરીને ઓળખી ગયો. રામસિંહ બોલ્યો.

“ બહેન ! અને તમે ઓળખ્યો ? ”

કિશોરી રામસિંહના મ્હો સામુ ટગર ટગર જોવા લાગી. પરન્તુ રામસિંહને તે ઓળખી શકી નહિ.

“ ના, બાઈ ! હું તમને ઓળખી શકતી નથી. ”

કિશોરીએ જણાવ્યું.

રામસિંહ હસીને બોલ્યો.

“ બસ ! ભુલીજ ગયા ? યાદ કરો તમે કેાઇને જન્મલક્ષ્મી ધર્મના બાઈ બનાવ્યો હતો ? ”

“ હા...હા...હું તમે રામસિંહ ! બાઈ ! બાઈ ! તમારું કસ્માણુ આપ્યો ! ”

કિશોરીએ ઉદ્દગાર કાઢ્યા.

“ હા, હું રામસિંહ છું. તમને તૃષા પીડીતા વસ્તામા છોડીને હું પાણી લેવા ગયો હતો ત્યારથી એ પાપીના બોયરામાં કેદી બન્યો હતો. આજે એ પાપી સરદારનું ખુન કરી હું તમને કેદ મુક્ત કરીશ ક્યો એ માટે હું પરમાત્માનો આભાર માનું છું. ”

“ બાપ ! ” કિશોરી બોલી : “ તમે પરમાત્માનો આભાર માનતા હો તો ભલે માનો ! પરંતુ મારે તો તમારોજ આભાર માનવો રહ્યો. જો તમે મારી મદદ ન આપ્યા હોત તો હું ક્યારનીયે આત્મ હત્યા કરી ગઈ હોત. ”

ત્યારપછી રામસિંહે પોતે છુટો પડ્યો ત્યારથી તે અત્યાર સુધીમા જો બીના બની હોય તે જણાવવાનું કિશોરીને જણાવ્યું. કિશોરીએ બાપની વાતને માન આપ્યું ને અથેતિ કહી સંભળાવી.

ધર્મ જ્ઞેન ઉપર પડેલા સંકટો-ને તેમથી નિષ્કલંક બચી જવાના બહેમના સદ્બોધ ઉપર રામસિંહને ખેદ અને આનંદ થયો. ખેદ એટલા માટે કે કુદરતની કૃતિની પુનિત પ્રતબ્ધી ઉપર અસભ્ય સીતમો-સંકટો વરસ્યા; આનંદ એટલા માટે કે તે નિષ્કલંક જીવન રાખી શકી છે.

પછી બાપ જ્ઞેન આનંદથી હસતા જંગલનો રસ્તો કાપવા લાગ્યા. વીરસિંહના માથુસો પોતાની પાછળ પડશે એ બચથી રામસિંહ મુક્ત ન હતો. પણે પણે તે પાછળ જોતો હતો કે કોઈ આવે છે કે નહિ !

કિશોરી બાપને અંતરના આશિર્વાદ આપતી હતી.

બાપ જ્ઞેન યાદતા યાદતા ચાક્યાને એક વૃક્ષની નીચે વીસામેો લેવા બેઠા. એટલામાં રામસિંહના કણ્ઠપર સ્ત્રીની ચીસ આશડી.

રામસિંહ બોલ્યો:

“ બહેન ! આટલામા કોઈ બી દુઃખમા હોય તેમજ જણાય છે. માટે હું જરા તપાસ કરું ! તમે અહિંજ બેસી રહેજો. ”

કિશોરીએ પરમાર્થનું કામ કરવા જતા ભાઈને અટકાવ્યા નહિ. પોતે એ વૃક્ષ નીચે બેસી રહીને ભાઈને પરમાર્થ કરવા જવાની સંમતિ આપી.

રામસિંહે જે દિશા તરફથી ચોસ સાબળી હતી તે દિશા તરફ ચાલવા માડ્યું થોડે જતા તેના જોવામા એક એવું દ્રશ્ય આવ્યું કે તેના રૂવા અવળા થઈ ગયા. તેના હોઠ ઢાલ વચ્ચે પીસાયા. એ દ્રશ્ય શું હતું ?

વાચનાર ! યાદ કર ! સુનંદાને એ કોલી બદમાશો ઉકાળેલા તેલના તાવડામા હોમવા તૈયાર બની ગયા હતા. રામસિંહે તે દ્રશ્ય જોયું ને ગજવામાથી એક તમચો કાઢ્યોને બદમાશો તરફ ફર્યો.

રામસિંહને તાકેલા તમચા સાથે ને હાથમા નાગી તલ્વાર સાથે જોઈને બદમાશો જપથી ધુળ ગયા ને સુનંદાને છોડી દીધી. સુનંદા પોતાને બચાવનાર વીર-પુરુષને વળગી પડી.

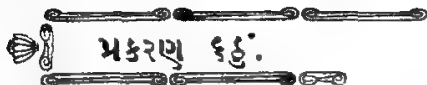
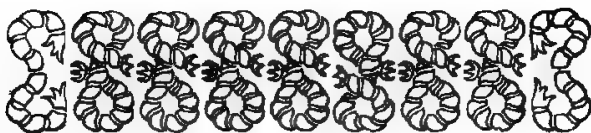
રામસિંહ એ બંને કોળી બદમાશો સાથે લડાઈ કરી ને તેમા એક બદમાશનું ખુન થયું ને બીજો બદમાસ ઢાસી ગયો.

રામસિંહ સુનંદાને લઈને જે ઠેકાણે કિશોરીને બેસાડી હતી તે સ્થળે આવ્યો. સુભાગ્યે કિશોરી કોઈના સંકંજામા સપડાઈ ન હતી. સુનંદાને જોઈને કિશોરી બોલી

“ બહેન ! તમે પણ મારી પેઠે બદમાશોના ઝપાટામા આવી ગયા હતા ? ”

“ હા. ” સુનંદાએ ઉચ્છ્વનિઃશ્વાસ મૂક્યો.

સુનંદાની ચક્ષુ સમીપ નહાનાભાઈ સુમનની સુકોમળ હાથી તરવરવા લાગી....

મકરણ ફું.

“ દંપતી મિલન ”

વાચનાર ' રામસિંહ સુનદા અને કિશોરીને જંગલમાં ફરતા સુકાને આપણે સુમનને લખ્યો.

સુમનના ગળામાંથી “ પાણી ? પાણી ! ”ના ફફાર આવતા હતા. તેને દેહનું માન હતું નહિ. તૃપાથી તેનો જીવ જવાની અણીપર હતો.

એક ઘોડેસ્વાર ત્યાંથી નિકળ્યો તેણે સુમનને “ પાણી પાણી ” બોલતો જોયો. તેણે તરત પોતાની પાસેનું પાણી પાડ્યું. તૃપા છીપતા સુમન હોસમા આવી ગયો. તે “ બ્હેન ! બ્હેન ! ” બોલવા લાગ્યો.

એ ઘોડેસ્વાર મણીપુરનો રાજા હતો. શિકારાર્થે નિકળ્યો હતો. તેને પેટ કંઈ સન્તાન ન હતું નહિ. તેથી સુમનને પોતાના રાજ્યમાં લઈ જવાનો તેણે વિચાર કર્યો.

તે તરત સુમનને પોતાના ઘોડાપર લાધો અને બહાલ પૂર્વક પોતાની સાથેજ ઘોડાપર બેસાડ્યોને ઘોડો મણીપુર તરફ રવાના થયો.

રાજા રાણી પણ સુમનને જોઈને અત્યંત આનંદ પામ્યા. એવો સુન્દર પુત્ર જંગલમાંથી મળી આવ્યો એમાં તેમણે પરમાત્માની પ્રતિષ્ઠા જોઈ.

સુમનને જરાપણુ ઓછું આવે નહિ એવી દરેક કાળજી રાજ-
રાણી રાખવા લાગ્યાને તેથી સુમન ખેન-માતા-પિતા બધું જ ભુલી
ગયોને આનંદમાં દિવસો વિતાવવા લાગ્યો.

સુમનના માટે પાણી શેવા ગયેલી સુનદાની સખી જળાશયની
શોધમાં નિષ્ફળતા પ્રાપ્ત થવાથી સુઝાં ખાધને જમીન પર પડી ગઈ
ત્યારપછી તેનું શું થયું ?

થોડીવાર પછી જ્યારે તેની મુર્છાવળી ત્યારે તેની નજર આમળ
સુમન અને સુનંદા તરવરવા લાગ્યા પોતે કંઈ બાબતુએ નિકળી આવી
તેનું તેને જ્ઞાન હતું નહિ તેથી ગમે તે દિશાએ તેણે ચાલવા માડ્યું.
સુનંદાથી છુટા પડવા માટે તેના અંતરમાં અજન્મ દુઃખ થતું હતું.

ચાલતા ચાલતા તે એક રમણીય જગ્યામાં આવી વહડી. એક
ન્હાનો બગીચોને તેની મધ્યમાં શિવાલય હતું તે વીરીએ જોયું.
સુનંદાની સખીનું નામ વીરી હતું.

વીરી બાગમાં પેઠી તેા શિવાલયની પાસેના એક ડુવારા પાસે
સાત આઠ સુંદરીઓ ગરબો ગાતી તેણે જોઈ. વીરીને જોઈને ગરબો
બંધ થયોને સૌ કાઈ વીરીની મુદ્રા તરફ જોતા ઉભા રહ્યા.

વીરી સુંદરીના ટોળા પાસે આવીને ઉભી રહી ને બોલી:

“ હું અત્યંત દુઃખી છું ! ભુખી છું ! ”

એક સ્ત્રી બોલી: તેનું નામ ગુલાબ હતું. એ બાગ ગુલાબને
હતો. ગુલાબે જંગલમાં પોતાનું નિવાસ સ્થાન રાખ્યું હતું.

“ તું કાણુ છે ? ને અહિં કયાથી આવી વહડી ? ”

વીરીએ પોતાની હઠીકત કહી સંભળાવી. ગુલાબે તેને ખાવા
પીવાનો બંદોબસ્ત કરી આપ્યોને પોતાને ત્યાં વીરીને રાખી લીધી.

દિવસો જતાં વીરી ગુલાબની સાહેલીઓની સાથે તદ્દન છળી-

મળી ગઇ. ગુલાબે વીરીને પોતાની ખાસ સાહેલી બનાવીને વીરીને સાંઝે માન મળવા લાગ્યું. સાથી તે સુનંદા અને સુમન બધાને ભુલી ગઇને આનંદમાં દિવસો પસાર કરવા લાગી,

ખરેખર ! વીધિની ગતિ વિચિત્ર છે !

સુનંદા ક્યાં ગઇ ? સુમન ક્યાં ગયો ? ને વીરી ક્યાં ગઇ ?

એમ તેને થોડો વખત આનંદમાં રહેવા દઇ આપણે પ્રમાની ખબર લઇએ.

પ્રભા પાણીમાં ડૂબી ગઇ. તથાઇ ગઇ; પરંતુ સુભાએ તેનું મરણ નીપજ્યું નહિ પાણીના તરંગો તેને દૂર દૂર ધસડી ગયાને પછી એક બેટ પર તેને ધકેલી દીધી.

એ બેટ પર એક મહાત્માની પશુકુટીર હતી, પ્રભા ત્યાં ગઇ એ વખતે મહાત્મા કુટારમાં બેઠા બેઠા ધ્યાન કરી રહ્યા હતા. પ્રભા તેમના ચરણ સમીપ બેસી ગઇને મહાત્માના ભવ્ય મ્હેં તરફ જોઈ રહી.

જ્યારે મહાત્મા જગ્યા ત્યારે પ્રમાને જોખને બોલ્યા.

“ બેટા ! તું કોણ છે ? ”

પ્રભાએ પોતાની હકીકત જણાવી. મહાત્માને તેને આશ્વાસન આપીને પોતાને ત્યાં રાખી. પ્રભા પશુ મહાત્માની અનન્ય બાવથી સેવા કરવા લાગી. એ મહાત્મા એ ખરેખર મહાત્માજી હતા !

જ્યારે પ્રભા પાણી લઇને પાછી ફરી નહિ; ત્યારે સોમ્યસિંહ નદી કિનારે આવવા તૈયાર થયો.

અનેક પ્રકારની શંકાઓ કરતો તે નદી કિનારે આવ્યો. જુએ છે તો ત્યાં પ્રભા હતી નહિ.

તેણે ધારણા એમ કરી કે પ્રભા પાણીના પુરમાં તથાઈ ગઇ હશે અને એની એ ધારણા સોળે સોળ આના ખરી હતી કે નહિ, વાચનાર.

સૌમ્યસિંહે ઉપરા ઉપરી ઉખ્યતા નિઃશ્વાસ નાખવા માડ્યા; ને પ્રભાની મુર્તિને નયન સમીપ તરવરતી જોઇ તેની આખમાં ઝળઝળાયા આવી ગયા.

થોડીવાર સુધી નદી કિનારે લમણો હાથ ટેકવીને રડ્યોને પછી ઉઠીને તેણે ચાલવા માડ્યું.

ચાલતા ચાલતા જો બગીચામાં વીરી આવી ચઢી હતી તે બગીચામાં સૌમ્યસિંહ ચઢી આવ્યો.

એ વખતે તેને પુષ્કળ પરિશ્રમ લાગેલો હોઇ બાગમાંના એક લતા મંડપ નીચે આડે પડખે ચતાજ તે નિદ્રાધિન થઇ ગયો.

ગુલાબ એકલી બગીચામાં ફરવા આવી ને તેણે નિદ્રા ધિન સૌમ્યસિંહને જોયો. જોતાજ તે મુગ્ધ બની ગઇ.

ગુલાબ સૌમ્યસિંહ તરફ એટલી બધી આકર્ષાઈ કે તેણે સૌમ્ય સિંહને ઠંઢોળા જાગ્રત કરી પોતાના મકાનમાં લઇજવા વિચાર કર્યો. પણ એક પુરૂષને નિદ્રામુક્ત કરવામાં તેણે પાપ જોયું ને તેથી સૌમ્યસિંહ એની મેળાએ જાગ્રત થાય ત્યાં સુધી પોતે તેની પાસેજ ઉભું રહેવું એવો તેણે નિશ્ચય કર્યો.

લગભગ પાંચ કલાક સુદી ગુલાબ સૌમ્યસિંહની પાસે ઉભી રહી; તે પછી સૌમ્યસિંહ જાગ્યો ને ગુલાબને જોતાંજ ચમક્યો.

ગુલાબ બોલી: “ ચમકશો નહિ. ”

“ તે...તમે કો...ઓ...જીજો ? ”

અરપણ સ્વરે સૌમ્યસિંહે પ્રશ્ન કર્યો.

“ હું શુભ પ્રેત કે પિશાચણ નથી. ”

“ ગુલાબે ઉત્તર આપ્યું.

“ ત્યારે તમે કોણ છો ? ”

“હું એક સ્ત્રી છું.”

ગુલાબે ઉત્તર વાળ્યો.

સૌમ્યસિંહ ગુલાબના ઉત્તરથી ચીરડાયોને બોલ્યો.

“હુ દેખું તો છું કે તમે સ્ત્રી છો, હું ક્યા કહું છું કે તમે ઢોર છો ! પરંતુ હું પુછું છું કે તમે કોણ છો ? કોના પત્ની છો ? આ બાગ કોનો છે ? મારી પાસે તમે કેમ ઉભા છો ? વગેરે.”

“હું આ બાગની અધિષ્ઠાત્રી છું. તમે જાગ્રત થાઓને તમને બાગશે તેડીજવાના વિચારે હું તમારી પામે ઉભી છું. હું કોઈની પત્ની નથી, અત્યાર સુધી હું પરણી નથી.”

ગુલાબે સૌમ્યસિંહના પ્રશ્નોનો કત્તર આપ્યો.

“તમે અઘાપિ પર્યંત પરણ્યાની નથી એ આશ્ચર્ય પામવા જેવું છે !” સૌમ્યસિંહ બોલ્યો “હુ ધાર છું કે તમારી વય વીસ વર્ષની તો હશેજ.”

“પોસ નહિ પણ પચીસ વર્ષની મારી વય છે.”

ગુલાબ બોલી:

“ને તે છતા હજી તમે પરણ્યા નથી ? ”

સૌમ્યસિંહ આશ્ચર્ય પામ્યો.

“ના, હું પરણી નથી.”

ગુલાબે ઉત્તર આપ્યો.

“સાચું કહે છે ? ”

સૌમ્યસિંહે શંકાની દ્રષ્ટિએ એ પ્રશ્ન કર્યો.

“સોજો સોળાના સાચુંજ કહું છું ! ” ગુલાબ બોલી “જુદું બોલવાનું મને શુ પ્રયોજન ? ”

“કહેશો કે કેમ પરણ્યા નથી ? ”

સૌમ્યસિંહે વધુ ખુલાસો જાણવાની જાણાસા ઉદ્ભવતા એ પ્રશ્ન કર્યો
“ પુરૂષના અમાને.”

ગુલાબે ઉત્તર આપ્યો.
“ એટલે ? ”

સૌમ્યસિંહ કશું સ્વભજી શક્યો નહિ.

“ એટલે એજ કે અમને કોઈ પુરૂષના દર્શન થયા હોય તેા
આજે એક તમારાજ. એટલે હું કોને પરણું ? ”

“ ગુલાબે જાણાવ્યું.”

“ અહિં જંગલમાં કેટલો વખત થયા રહો છો ? ”

“ મારા દાદાના દાદા અહિંજ રહેતા હતા.”

ગુલાબે ઉત્તર વાળ્યો.

“ અત્યારે મકાનમાં કોણ કોણ રહો છો ? ”

સૌમ્યસિંહે પોતાની પ્રશ્ન પરપરા ચાલુજ ગાળી.

“ હું એકલીજ રહું છું.”

ગુલાબે ઉત્તર આપ્યો. જાણે અજાણે તે સૌમ્યસિંહ તરફ
આકર્ષાતી જતી હતી.

“ તમે એકલાજ છો ? તમારા માતાપિતા નથી ? ”

સૌમ્યસિંહ પ્રશ્ન કર્યો.

“ મહારા માતા પિતા ધણો વખત થયા ગુજરીગયા છે. દાદામાં
હું એકલીજ છું. મારી સાહેલીયો વીસેક હશે.”

“ તે તમારી સાથેજ રહે છે ? ”

“ હા.”

સા...રૂ.”

“ તમે અમારા આગળે આવ્યા એટલે અમારા અતિથી થયા
અતિથી સત્કાર કરવાનો લાભ અમને નહિ આપો ? ”

“ તમે શું કહેવા માગો છો ? ”

“ મારા મકાનમા થોડાક દિવસ રહો; ને તમારી મહેમાનગતી કરવાનો લાભ અમને આપો. ”

“ મારામાટે મહેમાનગતિ કરવાની કંઈ જરૂર નથી. ”

“ કેમ ? ”

“ હું દુઃખી આત્મા છું. ”

“ દુઃખી આત્મા હોય કે સુખી આત્મા હોય પણ આગણે આવનારને સન્માન આપવું જ જોઈએ. ”

સોમ્યસિંહે બધી આનાકાની કરી; પરંતુ ગુલાબનો અત્યાચ્છ જોઈ સોમ્યસિંહ તેના મકાનમા ગયોને ગુલાબે તેને એક ઓરડો કાઢી આપ્યો ને તેની સેવામા પોતાની ખાસ સાહેલી વીરીને રાકી.

સોમ્યસિંહ બે માર દિવસ ગુલાબને ત્યાં રહ્યો. એટલી મુદત ગુલાબે તેને કંઈપણ જણાવ્યું નહિ; પરંતુ જ્યારે સોમ્યસિંહે વિદાય માગી ત્યારે ગુલાબે જણાવ્યું:

“ પ્રિય ! તમારે સદાના મારે અહિંજ રહેવાનું છે. વિદાય ક્યાં માગો છો ? ”

“ એટલે ? ”

“ એટલે એજ કે હું તમારી સાથે લગ્ન કરવા માગુ છું. ને તમને અહિંજ રાખવા પ્રવૃત્ત છું. ”

ગુલાબે પોતાની મનેઝા જાહેર કરી.

“ નેમ જનવું અશક્ય છે. ”

સોમ્યસિંહે તે વાત જનવાની અશક્યતા દર્શાવી.

ગુલાબે સોમ્યસિંહને બહુ બહુ વિનંતિ કરી તો પણ જ્યારે સોમ્યસિંહે તેની સાથે લગ્ન કરવાની ઠા નજ પાડી ત્યારે ગુલાબ અ-

ત્યાંત ઉસ્કેરાઇ ગઇ ને એક કટાર લાવીને સોમ્યસિંહના હાથમાં આપતા બોલી.

“ આ કટાર વડે મને ચીરી નાખો. ”

“ તમને એક પ્રહરનો આ ઉન્માદ થયો જણાય છે, ”

“ મારી આ સ્થિતિ ઉન્માદ વશ તમે ગણતા હોતો તમારે જણવું જોઇએ કે એ ઉન્માદના ઉત્પાદક શેમા છે ?

“ કોણ છે ? ”

“ તમે છો ”

“ હું ? ”

“ હા. ”

“ આ તમે શું બોલો છો ? ”

“ હા. હું સ્પષ્ટ કહું છું કે તમે મારી સાથે લગ્ન કરી મને સુખી કરો. યાતો આ કટાર વડે મને ચીરી નાખો. ”

“ કૃપા કરી એ વાતજ જવાબો મને... ”

“ શું મને ? ”

“ વિદાય આપો. ”

“ એમ ? શું તમે મને નિરાશજ કરવા માંગો છો ? ચાહ રાખજો ગુલાબને નિરાશ કરવામા પરિશ્રમ બર્ણજ બચાવેર આવશે. ”

“ મારી માત થશે ? ”

/ સોમ્યસિંહ સહેજ હસીને બોલ્યો.

“ હા માત થશે. હસો છો શું ? બોલો મારી સાથે લગ્ન કરશો નહિ. ” સોમ્યસિંહ ચૂપ રહ્યો.

“ કેમ બોલતા નથી ? બોલો તમારો અંતરાત્મા શું કહે છે ? ”

“ મારો અંતરાત્મા કેદની સાથે પશુ લગ્ન ન કરવાનું કહેછો

“ત્યારે તમે મને નિરાશજન કરવા માગો છો?”

“શું કંઈ હું લાચાર છું!”

“એમ લાચારી બતાવતીને શું મારા સહજમાંથી છુટી શકશે.

એમ તમે માનો છો?”

સોમ્યસિંહ ગુલામની ભવંકર મુખાકૃતિ તરફ જાંઘ રહ્યા.

“માઠ રાખજો હવે તમે દુનિયામાં બેઢીના મ્હેમાન છો.”

એમ કહીને ગુલામ એકદમ રૂમ બહાર જતી રહી.

સોમ્યસિંહ કંઈ રહમજી શક્યો નહિ. થોડીવારે હાથમાં નાગી તલવાર લઈને ગુલામ આવી. આ વખતે ત્હેડી સાથે બે ભવંકર સ્ત્રીઓ તલવાર લઈને આવી હતી.

પ્રવશની સાથેજ ગુલામ બોલી.

“બોલો, શું વિચાર છે?”

સોમ્યસિંહ તો ગુલામ તરફ જોખમ ફેલ્યો.

“મારા સામું શું જોખ રહ્યો છે? બોલો શું નિરધાર છે? મરવું છે કે જીવવું છે?”

“અતિથીનો આવોજ સતકાર કરો છો?”

સોમ્યસિંહ બોલ્યો.

“એ વાત જવા થી. હું પુકુંપું-છેટવટવટ પુકુંપું કે તમે મારી સાથે લગન કરશો કે નહિ. ? બોલો હા કે ના!”

“જો ૨૫૪૮ ઉત્તરની જરૂર હોય.....”

“તો ?”

“તો મારે કહેવું જોઈએ—”

“કે ?”

“ના.”

ગુલાબ આ સાંભળીને પોતાની સાથેની સ્ત્રી તરફ ફરીને બોલી.

“અહો...જુઓ છો શું ! આ માણસને મારા દેખતા અત્યારેજ હલાલ કરો.”

ગુલાબની આ પ્રભાણેની ભયંકર આગ્રા સાંભળીને તેની સાથેની બન્ને સ્ત્રીઓ સોમ્યસિંહ તરફ ખુલ્લી તસ્વારે ધસી. સોમ્યસિંહ એકદમ સામે થઈ ગયો.

“ખબરદાર ! જો મારી તરફ એક ડગલું પણ ભર્યું છે તો !”

સોમ્યસિંહ નિ, શસ્ત્ર હતો. તોપણ તેની મુદ્રા જોઇને ગુલાબની સાથેની સ્ત્રીઓ સ્તબ્ધ થઈ ગઈ.

આ જોઇને ગુલાબના ક્રોધનો પાર રહ્યો નહિ. પોતાના હાથમાની તસ્વારવડે એ બન્ને સ્ત્રીઓના ધડ-શિર જુદા કરી નાખ્યા ને પછીં બોલી બીની તસ્વાર સાથે તે સોમ્યસિંહ તરફ ધસી.

ગુલાબની તસ્વારનો ભોગ થઈલી સ્ત્રીઓના હાથમાથી સોમ્ય-સિંહે એક તસ્વાર લઇ લીધી ને ગુલાબની સામે આપ્યો. ફાડીને ઉભો રહ્યો.

બન્ને વચ્ચે તસ્વાર યુદ્ધ થયું. ગુલાબ ધણું જોર અજમાવવા લાગી, પરન્તુ સોમ્યસિંહ વીર હતો. તે ગુલાબ જેવી સ્ત્રીની સાથેની લડાઇમા હારે એ સંભવિત છે ? સોમ્યસિંહની તસ્વારનો ધા ગુલાબના ખભાપર પડ્યોને ગુલાબ મુર્છા ખાઇ જમીનપર પડી.

આ ધમાયકડી સાંભળીને બહારથી એક પુરૂષ અંદર આવી પહોંચ્યો ને સોમ્યસિંહ તરફ જોઇને બોલ્યો.

“શું છે ? શું છે ?”

એ આવનાર માણસના હાથમા નાગી તસ્વાર હતી.

સૌમ્યસિંહે બધી વાત વિસ્તારીને કરી. એ આવનાર માણસ અન્યત્ર કોંધાવિષ્ઠ થયો ને બેસ્યો.

“ એ નીચ કુલ્હા મૂર્છા વશ થઈ ગઈ છે પણ તેને મૃત્યુ વશ કરી દો. કે જોથી અન્ય પુરુષ તમારી પેઠે આવી રીતે સપડાય નહિ.”

પણ સૌમ્યસિંહનું દીલ ઉદાર હતું તેણે ગુલાબને મૂર્છાવસ્થામાં જ રહેવા દીધી અને અળપ્પા મુરૂની સાથે તે ગુલાબના મકાનની બહાર નીકળી ગયો.

મકાનથી થોડે દુર જતા સૌમ્યસિંહે પાછું ફરી જોયું. તો પાછળ વીરી દોડતી આવતી હતી એમ તેણે જોયું.

“ કોણ વીરી ! ”

“ હા. ”

“ કેમ પાછળ આવે છે ? ”

“ મારે તમારી સાથે આવવું છે ! ”

“ ક્યા ? ”

“ જ્યાં તમેજાઓ ત્યા. ”

“ તેનું કારણ ? ”

“ તમે અને જાળખો છો ? ”

“ ના. ”

“ હું જો સ્ત્રીની સખી છું તેમ્નીને તો તમે જાળખતા હશેજા ! ”

“ કોણ ? ”

“ કહું ? ”

“ હા. ”

“ સુ—ન—દા ”

“ શું તું મારી પ્રિય પત્નિની સખિ છે ? અહિં કયાથી ? ”

“ આલો એક વૃક્ષ નીચે નિરાતે બેસીએ ને હું બધી વાત કહું. ” બધા એક વૃક્ષ નીચે આવ્યા. બેઠા. સોમ્યસિંહ બોલ્યો.

“ વીરી ! કહે શું બન્યું છે ? મારી પ્રિય પત્નીની શું હાલત છે ? તેનાથી તું ક્યારે જુદી પડીને અહિં કયાથી આવી ચઢી ? ”

વિરીએ ઘેરથી નિકળ્યા પછીથી સુમનના માટે પોતે પાણી લેવા ગઇ ત્યાં સુધીની બધી હકીકત કહી સંભળાવીને પછી ગુલાબને ત્યાં પોતે કેવી રીતે આવી ચઢી એ વાત પણ કહી.

આ સંભળીને સોમ્યસિંહની આપખા આસુ આવ્યા.

“ સુનંદા કયા ગઇ તેની ખબરજ નથી પડી ? ”

વીરી બોલી.

“ સુમન ભાગ્યના માટે નેઓ દુઃખકુલ લેવા ગઇ ત્યારથી અમે જુદા પડ્યા છીએ. ત્યારપછીની મને ખબર નથી. ”

“ ઓ સુનંદા ! સુનંદા ! તું કયા છે ? બધા હો ત્યાથી આવ ! ”

સોમ્યસિંહે ઉદગાર કાઢ્યા. એ ઉદગારની સાથે તેની આખોઆ આસુ આવ્યા.

સોમ્યસિંહની સાથેના અજણ્યો પુરુષ બોલ્યો.

“ ભાગ ! આમ આકળા થાઓ નહિ. ઇશ્વરેજાએ બધું આવી મળશે. ”

“ અરે ! કેણુ જાણે સુનંદા ક્યાં હશે ? પૃથ્વીપર હશે કે સ્વર્ગમાં હશે ? ”

“ એવી અમંગળ કલ્પના ન કરો. ” વીરી બોલી.

“ ત્યારે શું આટલો વખત સુનંદા જીવતી રહી હશે ? નહિ. જંગલના બચાનક જનવરોએ તેને ફાડી ખાધી હશે એમ હું માનું છું. ”

એમ કરીને સોમ્યસિંહ ધણેજ દિલગીર થયો.

વીરી અને એ જાળણ્યા પુરૂષે તેને આશ્વસન આપ્યા.

ધણા પ્રત્યને સોમ્યસિંહનો શોકોન્માદ શાંત થયો.

પછી ત્રણે જણાએ આગળા ચાલવા માંડ્યું.

ચાલતા ચાલતા એક પશ્ચિમ દિશા તરફનો રસ્તો આવ્યો તે તરફ આંગળી સીધીને જાળણ્યો માણસ બોલ્યો.

“ આપણે આ રસ્તે જઈએ. ”

“ કેમ ? ”

“ એ માર્ગે આપણા માણસો છે. ”

“ ચાલો. ”

ત્રણે જણુ એ રસ્તે વળ્યા. માર્ગમાં તે જાળણ્યા માણસે સોમ્યસિંહને પૂછવા માંડ્યું !

“ તમારું નામ ? ”

“ સોમ્યસિંહ. ”

“ તમારી પત્નીનું ના સુનંદા ! ”

“ હા. ”

“ તેમની કેટલી ઉંમર હશે ? ”

“ જૈમ બાવીસ વર્ષની ”

“ હમે ને તમારા જની બુદ્ધ કેમ પડ્યા તે કહેસો ? ”

સોમ્યસિંહ ચક્ષુ આગળ તેની કામોધ વિભાતા ધરવરી. તે બોલ્યો.

“ તેણું કારણ હું કહી શકીશ નહિ. ”

“ ઠીક. ન કહો તો કંઈ નહિ. મને તે કારણ જાણવાની કાંઈ જ જરૂર નથી. ”

“ તમારો પરિચય કંઈ આપશો ? ”

“ હું ક્ષત્રિય છું. મારું નામ રામસિંહ. ”

વાચનાર ! એ જાણ્યો પુરુષ અન્ય કોઈ નહિ પરંતુ રામસિંહ પોતે જ હતો. સુન્દાની પાસેથી થોડી હકીકત મેળવી હતી ને સોમ્યસિંહની પાસેથી થોડું તે જાણવા માગતો હતો.

સોમ્યસિંહ સાથેના થોડા પ્રશ્નોત્તર પરથી પથ તે કળી શક્યો કે કોઈ બદમાશો પાસેથી બચાવી લાવનારને ત્યારથી મારી સાથે વિચરનાર સ્ત્રી તેજ આ સોમ્યસિંહની પત્ની હોવી જોઈએ.

એ હંપતીનું મિલન થાય એ પણ જોવા માટે રામસિંહ અધિર બન્યો. તે બોલ્યો.

“ સુન્દા તમને મળે તો ? ”

“ એવા બાબત ક્યાંથી હોય ? ”

“ એમ છેક નિરાશ થવા જેવું નથી. ”

“ મને તો જરાય આશા નથી કે મારી સુન્દા મને મળે. ”

ત્રણે જણ ચાલતા ચાલતા એક વૃક્ષ નીચે આવ્યા, જ્યાં એ સ્ત્રીઓ મુખ ઉપર સાડી ઓઢીને સુતેલી પડી હતી.

સોમ્યસિંહ ચમક્યો.

“ અહિં આ કોણ સુતું છે ? ”

“ રામસિંહે હાક મારીને કિશોરી અને સુનંદા બેઠીથઈ ગઇ.

વાચનાર ! સુનંદા અને સોમ્યસિંહની દ્રષ્ટી દ્રષ્ટી મળી.

“ ઓ વહાલા ! ” સુનંદા એકદમ સોમ્યસિંહના કંઠે વળગી પડી.

“ મ્હારી મધુરી ! ” ફરી સોમ્યસિંહે સુનંદાને છાતી સરસી ચાંપી,

કિશોરીએ પણ સિંહના પગમાથી બચાવનાર પુરુષને ઓળખ્યો.

સોમ્યસિંહે પણ કિશોરીને ઓળખી. વીરી અને સુનંદા મળ્યા.

અહો ! એ પ્રસંગ એટલો કરણ અને આનંદ જનક હતો કે

તેનું વર્ણન આ લખવા અમારી કલમ કમ તાકાત છે !

કંઈપણ સુધી સુનંદા અને સોમ્યસિંહ ભેટવાજ રહ્યા. પછી સુનંદાએ પોતાના ધર્મના માઠી પતિને ઓઝામ આપી ને તેમણે પોતાનો જાન બચાવ્યો છે એમ કહ્યું.

સોમ્યસિંહે રામસિંહનો અતઃકરણ પુરકે અમાર માન્યો.

એ રીતે સુનંદા અને સોમ્યસિંહનું ઘણું કષ્ટ ભોગવ્યા પછી પણ મિલન થઇ ગયું !

વાચનાર ! જ્યાં કિસ્સાના કૃપા થાય છે, ત્યારે રસજનને ઘણું દુર વિખુટા પડી ગયા હોય તો પણ અચાનક એકમીજને આવી મળે છે.

સુનંદા અને સોમ્યસિંહના મિલનપરથી આપણે કહેવું જોઈશે જાને પર—એ વિશુદ્ધ પ્રેમોપાસ દંપતીપર—પરમાત્માની કૃપા હજી ને તેથીજ દંપતીનું મીલન થયું !

વાચનાર ! પ્રભુની કલા અકલિત હોય છે કે નહિ ?

“ રવજન મિલન ”

સોમ્મસિંહ, રામસિંહ, સુનંદા, વીરી, અને કિશોરી. એ પાત્ર વ્યક્તિઓ ચાલતા ચાલતા એક નગરમા આવી પહોંચ્યા.

એ નગરનું નામ મણીપુર હતું. મહારાજને જંગલમાથી એક કુંવર જેવો પુત્ર મળ્યો છે તેનું નામ સુમન છે એવું સાબળતાં સુનંદાએ તપાસ કરી તો બાઈના મ્હોંના તેને દર્શન થયા. બાઇ ખેન કયામ સુધી હર્ષાઆસુ વરસાવતા રહ્યા.

તે પછી મહારાજએ સુમનને મણિપુરનું રાજ્ય આપ્યું. તેમા સી કોઈ આનંદ પામ્યા.

સુમનને રાજ તાજ આપ્યા પછી મણિપુર મહારાજ પોતાના વૃદ્ધ પત્નીને સાથે લઇ તીર્થાટન કરવા ગયા.

સુમન રાજ લગામ બરાબર ચલાવવા લાગ્યો. સોમ્મસિંહ રામસિંહ, સુનંદા વીરી વિગેરે ત્યાંજ રહ્યા.

જે મહાત્માને ત્યા પ્રભા જઈ ચઢી હતી તે મહાત્માએ સમાધિમાં જઈને જોયું તો સોમ્યસિંહ મણિપુરમાં હતો ને તેથી પ્રભાને ત્યા પહોંચાડવી જોઈએ એમ તેમણે માન્યું:

“ પુત્રી ! ”

“ મહાત્મા ? ”

“ સોમ્યસિંહની પાસે જવું છે ? ”

સોમ્યસિંહનું નામ સાબળતાંજ પ્રભા ચમકી. મહાત્મા અંતરની વાત જાણી શકે છે એવું જાણતાં તેણે મહાત્માના ચરણમાં સિર બૂકાવ્યું ને કહ્યું.

“ એ વીર પુરૂષની પાસે જવાની ઇચ્છા તો છેજ. ”

“ ત્યારે આખો મીઝી દે. ”

પ્રભાએ આખો મીઝી દીધો ને પ્રભાની દેહ પર મહાત્માએ જળાબલિ છાંટી.

સુનંદા અને સોમ્યસિંહ પોતાના ખાનગી રૂમમાં બેઠા હતા.

“ બહાલી ! ” વાર્તાલાપની શરૂઆત કરતાં સોમ્યસિંહ બોલ્યો.

“ કહો ! નાથ ? ”

“ ખરેખર ! પરમાત્માની આપણા પર દયા ઉતરી, નહિ ? ”

“ હાસ્તો. પરમાત્માની દયા થઈ ત્યારેજ આપણું મીલન થયું ? ”

સોમ્યસિંહે સુનંદાને ચુંબન કર્યું. સુનંદાના વદન પર હર્ષતેજ ચમક્યું.

સોમ્યસિદ્ધે સુનંદાને હારમોનીયમની પેટીના સર રેલાવવા કહ્યું-
ને સુનંદાએ પેટી ખોલી. સુનંદાએ નીચે પ્રમાણે માયું.

“ સર્વ કરે નિજવાસ,
કાંટા હેંચે કેતકીને;

“ બ્રમ સહેબંદિવાસ.
છાડે તોયે નહિ પશને !

“ છુપ્પ રહે માયન મંહી મગ કદા છવ જાય ?
ખતમ દીપને પ્રેમે આલિંગે,

“ બળી બસ્મ થાય !
દાખે સદા શુદ્ધ પ્રેમને.

“ તર કિંચિત્ છેદાય રમ્ય પુલો દે છે ને ? ”
હૃદય અસુખે તપાય આર્ષ વિવિધ રંગ સુખને !

સન્નિધ દીઠી કાન્તે,
પ્રિયા ચિરહ અન્તે,

મન હરખાય, આવે ન પુર કેમ પ્રેમને ? ”
—જના દેન પ્રભાસ્કર.

“ આવે ને પુર કેમ પ્રેમને ? ”

એ કહી સુનંદાએ ઉલટાવી ઉલટાવીને ગાઇ. સોમ્યસીદ્ધ રસ-
સાગરમાં ડોકવા લાગ્યો. ને ઉઘમર કાઢવા લાગ્યો.

“ આવે, કેમ ન આવે ? પ્રેમ પુર ! ”

હંપતીના વદન પર સ્મિત ફરકતા હતા. ને વાતાવરણ સંગીત મય બની રહ્યું હતું.

એકાએક બારી વાટેથી એક અદ્રશ્ય આકૃતિ રમમા આવેલી હંપતીએ જોય.

સંગીત અંધ રહ્યું:

સુનંદા અને સોમ્યસિંહ ચમક્યા. ક્રિયા થઇ ગયા.

ને એટલામા તો એ અદ્રશ્ય આકૃતિમા ફેરવાઇ ગઇ.

“ ક્રાણુ પ્રભા ! ”

સોમ્યસિંહ પ્રભાને જોઈને એકદમ બોલી ઉઠ્યો.

“ હા. બહાલા ? ”

કહી ત્યા સોમ્યસિંહને એકદમ ભેટી પડી.

સુનંદા એ દ્રશ્ય જોતી હસતી ઊભી રહી.

ઘણીવારે પ્રભા અને સોમ્યસિંહના હર્ષાશ્રુ અંધ થયા. ને પછી સોમ્યસિંહે પ્રભાને બધી લજીકત પૂછવા માડી.

સોમ્યસિંહે જે જે પ્રશ્નો પૂછ્યા, પ્રભાએ તેના ઉત્તર આપ્યા.

સુનંદા આટલો વખત ચુપ રહી હતી તે હવે બોલી ઊઠી.

“ બહાલા ! ”

“ પ્રિયા ! ”

“ હું એક પ્રશ્ન પૂછું ? ”

“ એમા મંબુરી માગવાની હોય ? ”

“ તમને ખોટું લાગશે તો ? ”

“ તારા પ્રજ્ઞથી મને ખોટું લાગશે એમ તું માને છે ? ”

“ ત્યારે પુછુકું ! ”

“ પૂછ. ”

“ તમે જન્મલભા ફરીને પણ મારા જ્ઞાની કેટલીને મોહિતી લગાડી છે ? ”

“ પ્રભા, સોમ્યસિંહ હસ્યા.

“ કેમ ? ” સોમ્યસિંહ બોલ્યો.

“ કેમ શું ? કિશોરી અને પ્રભા બન્ને પર મોહિનીનું સામ્રાજ્ય પ્રસારી દીધું છે તે જાણ્યું; તમે જન્મલભા ફરીને પણ મન્ય કર્યો છે હો ! ને નાથ ! હજી કેમ બાકી છે ? ”

“ કેણુ ? ”

“ કે જે તમારા પર—”

“ શું ? ”

“ ન સમજ્યા ? ”

“ ના. ”

“ કે જે તમારા પર વારી મધ્દિ હોય ! ”

સોમ્યસિંહે સુનંદાના માલ પર હળવેથી તમાચો માર્યો.

સુનંદાએ જૂઠા મારી:

“ કિશોરી ! ”

સોમ્યસિંહ બોલ્યો:

“ હમણાં કિશોરીને બોલાવો નહિ. પ્રભા ! ”

“ શું બહાણ ! ”

“ તમે આ કપાટ પાછળ છુપાઈ જાઓ. ”

“ શા માટે ? ”

“ કિશોરીને જાણ્યો પમાડવા માટે ! ”

“ કોણ કિશોરી ! - મહારી બહેન અહિં છે ? ”

“ હા, બહેન ? શું તમને ખબર નથી ? ” સુનંદા હસીને બોલી.

“ ના. મને ખબર નથી. ”

પ્રભાતે એક કપાટ પાછળ છુપાવવામાં આવીને પછી સોમ્ય-
સિંહ બોલ્યો.

“ સુનંદા બહાણી ? ”

“ ફરમાવો. ”

“ હવે કિશોરીને બોલાવ. ”

“ કિશોરી ? ”

બહારથી અવાજ આવ્યો:

“ શું ! ”

“ અહિં આવો તો. ”

“ તમલી ખાનગીમાં અમારી હાજરી ન જોડાશે. ”

“ પણ તમારું કામ છે ? ”

“ હું નહિ આવું. ”

“ કિશોરી ! ” સોમ્યસિંહે જુમ મારી.

“ આવી ! ”

કિશોરી એકદમ સોમ્યસિંહ પાસે આવી.

કિશોરી તરફ જોઇ મ્હો અચકોડી 'સુનંદા' બોલી:

“અમે બોલાવ્યા ત્યારે ન આવ્યા ને—”

“ને ?”

“ને શું ! પ્રિયાત્માના બોલાવ્યા દોડી આવ્યા.”

“જ્હેન ! એમ કેમ બોલો છો ?”

“કેમ ન બોલું ? હું તમને જ્હાલી નથી તે આજેજ જાણ્યું !”

“એમ ન બોલો. હું તમને સગી જ્હેનની માફક ચાહું છું !”

“તો મેં જૂનમારીતે કેમ ન આવ્યા ?”

“મેં જાણ્યું કે તમારી ખાનગીમા મારે હાજર થવુંએ—”

“પણુ અમે બોલાવીએ પછી આવવામા શું વાધો ?”

“હવેથી ધીમેથી સાદ પાડશો કે દોડી આવીશ પછી ?”

“વાહ ! બહુ મીઠું બોલતા આવડે છે હો !”

“આવડેજ તો.”

“હા. હા.”

“કિશોરી !” અત્યાર સુધી ચુપ રહેલો સોમ્યસિંહ બોલ્યો.

“તારી જ્હેનનું નામ શું ?”

“તેનું અત્યારે શું કામ પડ્યું ? અરે ! મારી પ્રભા જ્હેન કોણુ જાણે કયાંય હશે !”

એમ બોલતી કિશોરી રડી પડી.

“ પ્રભા મળે તો ? ”

“ એવો ધન્ય દિવસ બીજો કયો ? ”

“ પ્રભા ! ”

કબાટ પાછળથી પ્રભા પ્રકાશમાં આવી.

“ કિશોરી ! જો આ કોણ ? ”

“ કોણ પ્રભા બહેન ? ”

“ હા કિશોરી બહેન ! ”

બન્ને બહેનો કથાય સુધી બેઠેલી રહી.

મકરણ ૮ મું.

રમણીય અંત.

સોમસિંહે મુનના માટે કન્યા શોધવા સાર રામસિંહને મોકલ્યો હતો.

રામસિંહ બે ત્રણ મહિના પ્રવાસ કરીને પછી મણિપુરમાં આવીને સોમસિંહે તેમને જોષને પૂછ્યું.

“ કેમ! શું કરી લાવ્યા?”

“ કન્યા શોધી લાવ્યા?”

“ એમ?”

“ હા. જા રહ્યો કન્યાનો ફોટો. ”

એમ કહીને રામસિંહે કન્યાનો ફોટો બતાવ્યો. સોમસિંહે રામસિંહને કાળાશી આપી.

કન્યા અત્યંત સુંદર હતી? બાબી અને નણંદની જોડી અનુપમ બને એમ હતું.

સગપણ નકકી થયું... ને તે પછી એક પાસે ધામધુમ પૂર્વક લગ્ન વિધિ ઉજવવામાં આવી.

સુમનની નવપત્નીનું નામ કલિકા હતું.

કલિકા યુવામના પુષ્પની કલિકા જેવી સુંદર અને સુકોમળ હતી. દંપતી મિત્રનની પ્રથમ રાત્રે તેની સુંદરતા કંઈ ઓરજ મહુડી નિકળી હતી. સુમનના આવવાની રાહ જોતી કલિકા અભણા ખંડમાં હસતી બેઠી હતી.

સુમન આવ્યો. કલિકાએ મ્હોતે ધુધરમા છુરાવ્યું.

સુમન બેઠો.

“બાલી! ધુધરના પટ રાખવા જેવું અત્યારે છે?”

કલિકા મનમ ને મનમા હસી.

સુમન કલિકા પાસે ગયો. ને મહાપ્રપત્ને ધુધટ દુર ક્યું. સંપૂર્ણ કળાએ પ્રકાશિત થયેલા ચન્દ્રમાની કાનિ કલિકાની વદન કાતિ પાસે નિરતેજ પડે એમ સુમનને લાગ્યું.

“બાલી!”

કલિકા કંઈ બેલી નહિ.

“બાલી! કેમ કાઠી કાઠી બેલતી નથી?”

કલિકા પૂરવત માનજ રહી.

“વાહ! આમ પ્રથમ મિત્રનમાજ મૈત્રવન લગ્ન બેઠા છે!”

કલિકા એ સુમનની સાથે જોયું ને હસી.

“હસવાના માથે કંઈ બેલો તો?”

“શું બોલું?”

સુમનના કાનમાં અમૃત રેઝાયું.

જે આવડે તે.

“ ન આવડતું હોય તો ? ”

“ તો ? હા ! લાચાર ! ”

એમ કહીને હસતો સુમન પલંગપર બેઠો. ને બોલ્યો.

“ અહિં જાવો હું બોલતા શિખ્યાવું ! ”

“ મારે બોલતા શિખવું નથી. ” કલિકા હસીને બોલી.

“ મુંગા રહેવામાં કંઈ માલ છે ? ” સુમન બોલ્યો.

કલિકા બોલી નહિ.

“ કલિકા ! મારા સામું જો ! ” સુમન હસતો બોલ્યો.

કલિકાએ સુમનની સામે જોયું.

તેત્રેત્રે મળ્યાને રસ સાગર ઉદ્ભવ્યો.

“ અહિં આવતો. ” સુમન બોલ્યો.

“ મને અહિંજ ઠીક છે. ” કલિકા નીચું જોઇને બોલી.

“ આ પલંગ હસે છે ! ” સુમન હસ્યો.

“ મારી આખો જોઇ શકતી નથી. ” કલિકા બોલી.

“ દુરથી જોઇ શકાય નહિ. ” સુમને નજીક આવવાનો

આમ્રહ કયો.

“ નજીક આવીને જોવાની મને જરૂર નથી. ”

“ ક્યાં સુધી હઠામ્રહ રાખે શો ? ” સુમન બોલ્યો.

“ જ્યાં સુધી ચાલશે ત્યાં સુધી, ” કલિકાનું વલ્લ હાસ્યથી

ચમક્યું.

“ ત્યારે માનમાં રહીનેજ પધારોને ! ”

“ એકે જરૂર. ” કલિકા બોલી.

“ શું ? ”

“હું તમારી પાસે આવું પણ.....” કલિકા અટકી પડી.

“પણ શું?”

“વાતો કરો હસો પણ દુઃખ ન આપો તો” કલિકા હસી.
સુમન હસ્યો.

કલિકા નીચું જોઈને હસી.

વાતાવરણ રસિક હાસ્યમય બની ગયું.

બને કલિકા મધ્યરતા પગસે સુમનની પાસે મઠને મુજબનનો
હજીકાર ગાળ્યો.

એક દિવસ સુનંદા પેટી વગાટતી બેઠી હતી; ત્યાં તેની પાસે
કલિકા આવી.

“બાબી? પધાર્યાં?”

“હા, બા!”

“તમને શું લાગ્યું?”

“ક્યાં?”

“તમને ક્યા લાગ્યું છે તેની તમને ખબર નથી?”

“ના.”

“મ્હોડું આશ્ચર્ય!”

“તમેજ કહો, મને ક્યાં લાગ્યું છે?” નિર્દોષ કલિકા બોલી.

“બુઝોતે આ માસે જ્ઞાનો ડાઘ...”

કલિકા હસતી રહીને નણુંદના મ્હો ઉપર હાથ ખૂંચ્યો સોમ્ય-
સિંહ આબોને કલિકા નહાસી મઠ.

“બહાલી! તારા બાબીએ તારું મ્હોં કેમ બંધ કર્યું હતું?”

“તે વાત જાણવાની તમારે રીત જરૂર”

“ બસ ! અમારો કંઈ હિસાબજ નહિ ! બાબી અને નણુંદ
ધરમા રાજ્ય ચલાવશે ? ”

“ એમ કેમ બોલો છો ? ”

“ તું કહે છે ને કે તમારે વાત જાણવાની શું જરૂર ! ”

“ એટલે એમ નહિ કે કોઈ પણ વાત તમારે જાણવાની
જરૂર નથી ! ”

“ ત્યારે ? ”

“ અમારી નણુંદ બોબાઈની વાતો જાણવાની જરૂર નથી એમ
એમ હું કહું છું ! ”

સૌમ્યસિંહે સુનંદાના ગાલ પર ચુબન કર્યું.

ને સુનંદાના માલપર બારી વાટેથી એક કાંકરી આવીને લાખી
કાંકરી ખારનાર પોતાની બાબીને સુનંદાએ જોઈ. કલિકા હસતી
હતી સૌમ્યસિંહ બીજુ ચુબન કરવા જતો હતો ત્યાં સુનંદા દુર
ખસી જતાં બોલી;

“ આધા રહો ! ”

“ કેમ ? ”

“ જોતા નથી ! ”

“ શું ! ”

“ મારા બાબી જુઓ છે તે ! ”

“ ક્યા છે ? ”

અરમાતી લપાતી હરિયુ વેગે જુપાતી નહાસતી કલિકાને
સૌમ્યસિંહે બારીવાટેથી જોઈ.

સૌમ્યસિંહ સ્વમાધ ગયો.

સુલલાખસિંહે સૌમ્યસિંહની પુષ્કળ શોધ કરાવી પરંતુ સૌમ્ય સિંહનો પત્નો ન મળતા આખરે પુત્ર વિયોગ પરિતાપાગ્નિમાં તેના પ્રાણની આહુતી અપાઠ ગમ્મ ”

આનંદપુત્રની પ્રજાને ધણે દિવશે ખબર પડી કે સૌમ્યસિંહ મણિપુર નામના ગામમાં છે. ત્યારે પ્રજાના પ્રતિષ્ઠિત આગેવાનો મણિપુર આવ્યાને સૌમ્યસિંહને આનંદપુર તેડી ગયા.

પિતાતું મૃત્યુ થયું જાણી સૌમ્યસિંહને અત્યંત ખેદ થયો.

સુમન અને કલિકા મનીપુરમાં રહી આનંદાશ્રિમાં તરવા લાગ્યા તેમની કલિકાને સખી તરીકે વીરી મળી હતી. વીરીની સથે કલિકા ધણીજ આનંદમાં વસતી.

સમય જતાં કલિકાએ એક પુત્રરત્નને જન્મ આપ્યો.

આજે આનંદપુરમાં આનંદજ પથરાઈ રહ્યો હતો. વાંચનાર ! ” તેતું શું કારણ હતું ? ”

કુમાર સૌમ્યસિંહને આજે રાજ્યાભિષેક કરવાનો હતો. આખા આનંદપુરને ધ્વજપતાકાથી શણગારવામાં આવ્યું હતું ઠેક ઠેકાણે વાજત્રો વાગી રહ્યા હતા. પ્રજાજનો એ પોત પોતાના અંગણમાં કુકુમના સાથીયા પૂર્વા હતા.

આનંદપુરના મધ્ય ઓકમાં એક વિશાળ કચેરી ભરવામાં આવી નામરિકા અને અમલદારોને ત્યાં હજી જંગમી.

પ્રજાજનો હર્ષાશિર્વાદ વચ્ચે વિપ્રદેવે સૌમ્યસિંહને તાજ અને તલ્વાર આપ્યા-ને નવારાજના કપાળમાં કુંકુમ તિલક કર્યું.

સૌમ્યસિંહ તાજ અને તલ્વારનો સ્વીકાર કર્યા પછી જણાવ્યું.

“ વહાલા પ્રજાજનો ! આજે તમે મને જે માન આપ્યું છે

તેના માટે હું આપ સર્વનો ઋણી છું. મારું ઋણ હું સમય જતાં જરૂર ચુકાવીશ તે એ રીતે કે હું મારો ધર્મ જાળવીને રાજાનો શું ધર્મ હોય છે તેને હું બરાબર જાણું છું પ્રજાની દાદ દાન્યદો હું બરાબર સાંભળીશ તે યોગ્ય ન્યાય આપવામાં મારી સવળા રીકિતો ઇસમ કરતો ગંડીશ મારા રાજ્ય અમલા પાપી અને શયતાનોને રહેજ પછ ત્રાસ ની શકશે નહિ. વાઘ અને બકરી એક આઈ પાણી પીશે. આપ સર્વ મારા પ્રતિ પૂજ્ય માન બુદ્ધિ રાખી પોતાને રાજ્ય બંધ તરીકે સિધ્ધ કરશે એવી આશા રાખતાની સાથે હું આપ સર્વને વચન આપું છું કે હું પ્રજાનો બંધ જતી રહીશ. રાજા એ બરેબર યુજાનો બંધાજ હોવો જોઈએ એમ મારું અંગત માનવું છે તેવી આપ સર્વનો પુનઃ આબાગ મની હું રાજા ધર્મ જાળવવું વચન આપતાની સાથે ખેસી જવાની રજા લઉં છું તે એટલું ઉમેરોનેકે પદમ કૃપાળુ પરમાત્મા મને સદા સર્વદા સદબુદ્ધિ આપે કે જેથી હું મારી પ્રજાનાં દુઃખોદૂર કરવા શક્તિમામાના બનું ”

એટલું બોલીને સૌમ્યસિંહ ખેસી ગયા પ્રજાજનોએ તાલીઓના મગડાપત્રી નવારાજને વધાવી લીધા.

આનંદપુરમાં સૌમ્ય સિંહની આણુ પ્રવર્તીમ ગમ.

સુનંદા ખાસરૂમમાં બેઠી હતી ત્યાં સોમ્યસિંહ આવ્યો. તેના કપાળમાં રાજતિલક હતું. મેસ્તકપર રાજસુક્રુટ હતો, હાથમાં રાજ તલ્વાર હતી.

પતિને હાસ્ય મય મુદ્રાએ આવતા જોઈ સુનંદા ઉભી થઈને પતિના ઓવારણા લીધા પછી હસીને બોલી

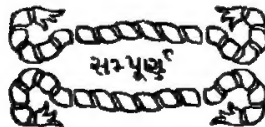
“ પધારો પતિ !...અરે ! બૂલી ! આનંદપુરના નામદાર મહારાજ ધિરાજ ! ”

પત્ની આ વ્હાલ ભરી મીઠી મસ્કરીનો કિત્તર સોમ્યસિંહે કેવો આપ્યો હશે તે કલ્પના વાચનારે કરી લેવી.

વાચનાર ! આ વાતો અહિં સમાપ્ત થાય છે. વાર્તાનું વળું વાચ્યા પછી કંઈ પથુ સારતું ગ્રહણ કરશેજ એવી અમને આશા છે જો પ્રત્યેક વાચનાર આ વાર્તા પરથી આજ સાર ગ્રહણ કરશે તો લેખક પોતાનો પ્રયાસ સફળ થયો માનશે !...અરવુ.

ૐ મંગલ ! મંગલ ! મંગલ !

સર્વ સ્થલે વર્તે !

ભક્તશીરોમણી પાનાં ૨૫૬
કી. ૦-૧૦-૦

પવિત્ર લીલાવતી
(હરીગીતમાં) ૦-૬-૦

સતી તારામતિ ” ૦-૧૦-૦
કોણ ચાલાક ? ૦-૧૦-૦

સદેવંત સાવળીંગા ૦-૧૦-૦
ન્યુ ખુબસુરત ગાયનમાળા

સચિત્ર ૦-૮-૦
મોટી ન્યુ ખુબસુરત

ગાયનમાળા ૦-૧૨-૦
વિજયા વિજય ૦-૧૦-૦

સુદામાજી સચીત્ર ૦-૧૦-૦

દયાનાં દેવી સચીત્ર ૦-૬-૦
નળ દમયંતી સચિત્ર ૦-૧૦-૦

પંચીકરણ ગુજરાતી ૧-૮-૦
શુદ્ધ કાવ્ય દોહન કી. ૧-૮-૦

સાચો સવારોર ૦-૮-૦
અંત સમાજ ભજનાવલી

સચીત્ર કી. ૧-૦-૦
ખત્રીસ પુતળી મોટી પાકુ પુંકુ

સચિત્ર ૩-૦-૦
“શોભના” સચીત્ર ૦-૬-૦

રણછોડ લીલા ભાગ ૧-૨
સચીત્ર દરેકના ૦-૬-૦

ગજરામાર, ગુલબંકાવળી, અરાસકસ્તુરી, સુંદરકામદાર દરેક સચિત્ર કી. ૦-૮-૦

પુસ્તકો વેચનાર વ્યાપારીઓને સુચના.

હાલમાં અમોએ સારાં, સસ્તાં ને સચિત્ર પુસ્તકો બહાર પાડ્યાં છે. નવાં નવાં સાચાં તેજદાર પુસ્તકો બહાર પડતાં જાય છે. આપ આપનું નામ નોંધાવશો તો છપાતાં નવાં પુસ્તકો જણાવતાં રહીશું.

ગામેગામ એજન્ટ જોઈએ છે.

તમો બીજો વ્યાપાર કરતા હો તેની સાથે વીસ પચીસ રૂપિયાના અમારા સારાં સસ્તાં ને સચિત્ર પુસ્તકો રાખશો તો ટુંકી મુઠીમાં ધણો સારો નફો મેળવી શકશો.

ઉપરનાં તમામ પુસ્તકો તથા બીજા દરેક પુસ્તક મળવાનું સ્થળ:—

શુકસેલર રણછોડલાલ મોતીલાલ શાહ.

સીચીરોડ—અમદાવાદ.

(વાંચો) સચિત્ર જુદમી જનેતા. કી. રૂ૦-૧૦-૦

જુદમી જનેતા (વાંચો) સચિત્ર ૫૫૫૫૫૫ કી. રૂ૦-૧૦-૦

જુદમી જનેતા (વાંચો) સચિત્ર ૫૫૫૫૫૫ કી. રૂ૦-૧૦-૦

જુદમી જનેતા સચિત્ર ૫૫૫૫૫૫ કી. રૂ૦-૧૦-૦

